

# Bir Sovyet insanının Siyasi ve Kişisel Hak ve Özgürlükleri Üzerine

NİKOLAI VİRTUK

Dünyadaki iki sosyal sistemin, insan hak ve özgürlüklerinin sağlanması sorunlarını çözmekteki kadar şiddetle birbirlerine karşı çıktıkları bir başka alan bulmak zordur.

Burjuva ideologları ve politikacıları, toplum, insan ve devlet arasında asırlardır süren uzlaşmazlıktan ve asırlardır süren bireycilikten sözederler. Karl Marks'ın da gayet yerinde olarak belirttiği gibi, özgürlüğün kişinin değil sermaye ve sermaye işlerliği özgürlüğü olduğu burjuva toplumunda, insan ilişkilerinin ve niteliklerinin böyle yorumlanması oldukça mantıklıdır ve anlaşılabilir. Her sömürücü toplumda varolan, devletle insan arasındaki ebedi uzlaşmazlığın sonucudur bu.

İnsan hayatındaki sosyal koşulları kökünden değiştiren sosyalizm, karşılıklı yardımlaşma, işbirliği ve sömürüden kurtulmuş insanların yoldaşça rekabeti gibi yeni ilişkiler kurarak ve geliştirerek, insanın faaliyeti, ilişkilerinin biçimi, davranış kuralları ve idealleri için yeni yöntemler ve itici güçlerle, insanı yeni bir insan haline dönüştürür. Bütün bunlar, kişisel çıkarların toplum, devlet ve kolektif çıkarları ile uyumlu şekilde birleşmesini sağlar.

İnsanın özgürlüğünü ve geniş haklarını belirleyen ve garantileyen, bireyin toplum, devlet ve kolektiften bağımsızlık derecesi değil, onlarla olan sağlam bağları ve sosyalist demokrasi temeline dayanan işbirliğidir. Her Sovyet insanı Sovyet toplumunda daha da zenginleşen ve maddi güvenlik açısından niteliksel olarak yeni bir seviyeye getirilen geniş siyasi hak ve kişisel özgürlüklerden pratikte yararlanır.

## TOPLUM OLAYLARINI VE DEVLETİ YÖNETME HAKKI NASIL YERİNE GETİRİLİR

Sovyetler Birliğinde çok kişi, özellikle gençler, kapitalist ülkelerde fabrikaların, tren yollarının, büyük arazilerin, çeşitli emlakın hâlâ özel mülkiyet olduğunu, bir insanın ötekini sömürdüğünü, ve çalışmayan insanların olduğunu anlamakta güçlük çekiyor. SSCB nüfusu şöyle oluşuyor: işçiler % 60.6, kolektif çiftliklere katılan köylüler % 17.8, diğer emekçiler % 21.6. Çalışabilecek kabiliyette olan kişilerin % 92.4 ü ya çalışıyor, ya da okuyor, (16-59 yaş arasındaki erkekler, 16-54 yaş arasındaki kadınlar); diğerleri ev bakımı, çocuk büyütme ve sair işlerle meşgul. Bunun için de ülkede başka bir insanın emeğini sömürerek geçinen hiç kimse yok.

Ülkenin bütün zenginlikleri halka ait; özgür ortak emekle yaratılan mallar ve diğer üretim nimetleri en adil prensibe, yapılan işe göre dağıtılır.

Halka, Emekçi Halk Milletvekilleri Sovyetleri kanalıyla iktidar ve toplum ile devlet işlerini yönetme yetkisi verilmiştir. Kamu örgütleri ve emekçi halk kolektifleri ülke yönetiminin önemli sorunlarını çözmede aktif olarak yer alırlar. Bunun için de uygun hak ve yetkilere sahiptirler.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi, başlıca parti örgütleri ve önemli kuruluşları yoluyla, kamu kuruluşlarının, işçi birliklerinin ve Sovyetlerin çok yönlü faaliyetlerini yöneltir ve beraberliği sağlar. Fakat Parti bu görevini tahakküm yoluyla değil, ideolojik ikna ve eği-



tim vasıtasıyla yapar. Sovyet toplum yaşamının her yönünü dikkate alan, bilimsel olarak hazırlanmış uzun vadeli gelişme planları doğrultusunda, ülkenin izlediği politikayı dikkate alarak her konudaki soruları doğru ve derinlemesine ele alır ve talepleri yansıtmaya çalışır. Bunları yaparken hem toplumu bir bütün olarak, hem de her Sovyet vatandaşını tek tek göz önüne alır. Sovyetler Birliği Komünist Partisi tüm Sovyet vatandaşlarının öncüsü, kamu örgütlerinin ve işçi birliklerinin çekirdeğidir. Kayıtlı üye sayısı 15 milyon 496 bindir. Bu sayının %41.6 sı işçi, %13.9 u kolektif çiftçiler, %20 kadarı teknokrat aydın temsilcileri ve %24 den fazlası da bilim, edebiyat, sanat, eğitim, halk sağlığı dallarında çalışan emekçiler, hizmet işçileri ve yönetici personeldir. SBKP 100'den fazla ulusal ve 'uyruğun temsilcilerini bünyesinde toplar. SBKP'nin 25. Kongresi partinin ve Sovyet devletinin iç ve dış politika konularındaki görevlerini arttırmış ve SSCB'nin 1976-1980 Ekonomik Kalkınma Programının temel yönlerini onaylamıştır. Partimizin amaçlarının ve faaliyetlerinin, insanlığın refahı insan için gerekli olan her şeyi yerine getirmeye yönelik olduğunu tüm dünya görmektedir. Partiyi ülkeye ve halka yakın kılan ve onu tüm Sovyet vatandaşlarına sıkı bağlarla bağlayan ve sonuza dek bağlayacak olan da bu büyük ve insancıl amaçtır.

Sovyet vatandaşlarının, ülke, devlet ve toplum işlerini yönetme hakları, 1) özgürce seçilmiş temsilciler aracılığıyla, ve 2) doğrudan doğruya yerine getirilmektedir. En önemlisi Emekçi Halkın Milletvekilleri Sovyeti olan tüm halkı bünyesinde toplayan ve SSCB'nin siyasal temeli olan Sovyet demokrasisinin temsil şekilleri dolaysız demokrasiyle bağdaştırılmıştır. Dolaysız demokrasinin temel şekilleri şunlardır: Oturma bölgelerine ve üretime göre düzenlenen halk toplantıları (köy toplantıları, kolektif işyerlerinde yapılan işçi ve çalışanların toplantıları, yetkili organlara iletilecek olan buyrukların karara bağlandığı, delegelerin ve yönetim kurulları raporlarının okunduğu ve bölgedeki halk mahkemelerinde iki yıllık bir süre için görev alacakların seçildiği seçmen toplantıları, vb.), referandumlar, kanun taslaklarının ve devlet yetkililerinin kararlarının tartışıldığı ülke çapında ve bölgesel toplantılar, kamuoyu kuruluşları ve diğerleri

Sovyetler gerçek demokratik kurullardır. Yüksek Sovyetler 4 yıllık bir dönem için, bölgesel sovyetler de 2 yıllık bir dönem için halk tarafından seçilirler. Yüksek ve Bölgesel Sovyetler sistemi devletimizin federatif yapısını yansıtır. Bugün SSCB 15 bağımsız, Birleşik Cumhuriyet, 20 Özerk Cumhuriyet, 8 Özerk Alan ve 10 Ulusal Bölge'den oluşmaktadır.

SSCB Yüksek Sovyeti, Birlik ve Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyeti sırasıyla SSCB'nin ve Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin yüksek yetkili temsilcileridir. SSCB Yüksek Sovyetinin iki organı vardır: Birleşik Sovyet ve Uyruklar Sovyeti. Doğrudan doğruya halk tarafından seçilen Uyruklar Sovyetinde Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin, Özerk Alanların ve Ulusal Bölgelerin temsilcileri vardır. Birleşik Sovyet de aynı şekilde tüm ülke halkı tarafından seçilir.

Bazı burjuva devletlerinde parlamento üyesi olmak için, kişinin halk tarafından seçilmesi gerekemeyebiliyor. İngiltere'deki Lordlar Kamarası asil ailelere mensup kişilerle Kraliçe tarafından sonradan ünvan verilen asillerden oluşuyor. Bu soylu kişilerin Lordlar Kamarasında birer sandalyeleri ve oy kullanma hakları var. Kanada'da Senato üyeleri Başbakan'ın önerisi üzerine Genel Vali tarafından atanıyorlar ve yerlerini 75 yaşına kadar koruyorlar.

SSCB Yüksek Sovyetinin 1974 yılının Haziran'ında seçilen delegeleri arasında 498 işçi, 271 kolektif çiftçi, bilim, kültür, eğitim, halk sağlığı ve basın alanlarında çalışan 142 işçi, çeşitli kuruluşlarda ve ulusal ekonominin çeşitli dallarında çalışan 77 yönetici ve uzman, 215 devlet ve hükümet yetkilisi, 17 ticaret yetkilisi ve hizmet sektöründe görevli 56 işçi bulunuyor. Bu delegelerin % 72.2 si SBKP asil veya aday üyeleri. Geri kalan %27.8 i ise Partili değil. 30 yaşından küçük olan delegelerin oranı %18.4, kadınların oranı da % 31.3. SSCB Yüksek Şûrasına 1974 yılında 61 değişik uyruklu delege seçilmişti.

1975 yılında Birleşik ve Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyetlerine seçilmiş olan delegelerin %50 den fazlasını işçi ve köylüler oluşturuyor. Kadınların oranı sırasıyla %35.4 ve %39.1, 30 yaşının altındaki gençlerin oranı da %18.3 ve %22.

Bölgesel Sovyetler, halkı en yoğun bir şekilde temsil eden kurullardır. Bu Sovyetlerdeki delege sayısı 2.2. milyondur. Kent Sovyetlerinde işçiler (%60.3) kırsal bölge Sovyetlerinde kolektif çiftlik çalışanları oran olarak ağır basmaktadırlar.

Bölgesel Sovyetler delegelerinin yaklaşık %50 sini kadınlar, üçte birini de 30 yaşın altındaki gençler oluşturuyor. Sovyetlere 100'den fazla uyrugun temsilcileri seçilmiş bulunuyor. Böylelikle, işçi ve köylülerin yanısıra, Sovyet toplumunun, değişik sosyo-demografik ve meslek katmanları da bu kurullarda temsil edilmiş oluyorlar.

ABD, İngiltere, Fransa, İtalya gibi büyük ülkelerde, burjuva parlamentolarında, toplumun çoğunu oluşturan sınıflar ve sosyal katmanlar hemen hemen hiç temsil edilmiyorlar veya çok kısıtlı bir



oranda temsil ediliyorlar. ABD Kongresi üyeleri arasında bir tek işçi, küçük çiftçi veya küçük memur yok. Buna karşılık, sandalye sayısının %35 ini iş adamları oluşturuyorlar. İngiltere Avam Kamarasınının 130-170 sandalyesi şirket yöneticilerinin elindeyken, sadece 30-40 sandalyesi işçilere ait. Kadınlar ve gençler çok kısıtlı bir oranda temsil edilebiliyorlar. ABD nüfusunun %11'ini oluşturan zenciler 435 sandalyeli Temsilciler Meclisinde sadece 17 sandalyeyi, 100 sandalyeli Senato'da da yalnızca 1 sandalyeyi ellerinde bulunduruyorlar.

Halkın taleplerini karşılamak ve çıkarlarını korumak için, Sovyetlerin sorunları çözmede gösterdiği canlılığın özü, Sovyetlerin yan kuruluşları olan sosyal faaliyet kurullarındaki çalışmalarını da teşvik etmesinden gelmektedir.

31 milyonu aşkın faal üye — delege değil — sokak, ev ve ebeveyn komiteleri kadın dernekleri gibi çeşitli kamu örgütleri de Sovyetlerin doğrudan denetimi altında çalışıyor.

Sovyetler en geniş yetkiye sahip organlardır. Yüksek Sovyetler — SSCB'nin ve Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin — yasama yetkisini ve ülkeyi yönetme görevini ellerinde bulunduruyorlar. Son 10-15 yıl içinde Sovyet yasalarında bir takım köklü değişikliklerin yapıldığını da bu arada belirtmek gerekir. Yeni İş, Halk Sağlığı, Halk Eğitimi, Çevre Güvenliği, Evlilik ve Aile Kanunlarıyla yeni Medeni Kanun ve Ceza kanunlarının ortak amacı, yurttaşların haklarını ve güvenliklerini arttırmak, yasaların eksiksiz olarak uygulanmasını sağlamak ve çalışanların sosyal ve siyasal haklarını en geniş şekilde kullanmaları için gerekli ortamı hazırlamaktır.

Bölgesel Sovyetler, ekonomik gelişmeyi yönlendirerek ve halka çeşitli bölgesel ve sosyo-kültürel kolaylıklar sağlayarak görevlerini yürütürler. Kendi bölgelerindeki halkın yasal çıkarlarını korurlar, kamu düzenini ve meşrûiyeti sağlarlar. 1968-1971 döneminde kabul edilen hükümler, köy, bölge ve kasaba Emekçileri Sovyetlerinin yetkilerini arttırmış ve halkın maddi ve kültürel ihtiyaçlarının daha iyi bir şekilde karşılanabilmesi için bu organların çeşitli kuruluş, kurum ve örgütlerin faaliyetlerini yönlendirme olanaklarını genişletmiştir.

Sovyetler her geçen yıl biraz daha faal oluyorlar. Halkla olan ilişkilerini sıklaştırıyorlar, işlerini daha büyük bir açıklıkla yürütüyorlar ve yürütme organları üzerindeki denetimlerini arttırıyorlar.

Yasama ve yürütme yetkilerinin ayrı ayrı organların elinde bulunduğu ve vekillerin seçmenlerine karşı sorumlu olmadığı burjuva parlamenter sistemlerinin kötülüklerinden uzak olan Emekçiler Sov-

yetleri, etkin kurumlardır. Sovyet delegeleri, Batı ülkelerinde çoğunlukla olduğu gibi, profesyonel milletvekilleri değildir. Sovyetlere delege olarak seçilmiş olan işçiler, kollektif çiftçiler, öğretmenler, doktorlar ve diğer bir çok meslekten insanlar eski işlerini korurlar ve bir delegenin görevleriyle günlük yaşamlarını bir arada yürütmeye çalışırlar. Bu durum, onlara, işçilerin yaşam koşullarını, ihtiyaçlarını ve çıkarlarını daha yakından inceleyip daha etraflıca ifade etme olanağını sağlıyor. Aynı zamanda tabanla da olan ilişkiyi sağlamlaştırıyor. Delegeler aldıkları kararları ve çıkardıkları yasaları aynı zamanda faal olarak uygularlar da. Kendilerine yasama görevleri için ayrıca ödeme yapılmaz, ancak delege olarak görevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri için gerekli masrafları karşılanır.

Seçmenler isteklerini delegelere bildirirler. Yasa gereğince, Sovyetler seçmenlerin önerilerini giderek daha çok yerine getirmekle yükümlüdür. Örneğin, 1971-1974 yılları arasında yaklaşık 1,700,000 öneri Sovyetler tarafından kabul edildi, ve çoğu da yürürlüğe kondu. Seçmenlerin istemlerinin karşılanması, hem delegelerin ayrı ayrı hem de Sovyetlerin bir bütün olarak çalışmalarının bir göstergesidir.

Sovyet delegeleri seçmenlerine karşı sorumludurlar. Yasa gereğince, delegeler, yaptıkları işler ve Sovyetlerin faaliyetleri hakkında seçmenlerine rapor vermek zorundadırlar. (Yüksek Sovyet delegeleri en az yılda bir kez, bölgesel Sovyet delegeleri de en az iki yılda bir kez). Seçmenlerinin güvenini sağlayamayan veya bu şerefli ünvana yakışmayacak hareketlerde bulunan bir delege, SSCB Anayasasının 142. Maddesi'ne göre seçmenleri tarafından görevinden alınabilir. 1974 yılında seçmenlerinin güvenine hak kazanamayan 654 delege bölgesel Sovyetlerden çıkarılmışlardı. Bu arada belirtilmesi gereken bir konu da, burjuva yasalarında parlamento üyelerinin seçmenlerine karşı sorumlu tutulmadıkları ve yine seçmenleri tarafından görevlerinden alınamadıklarıdır.

## SOVYET YURTTAŞLARININ SEÇME HAKLARI

Devletin temsilci organlarını oluşturmada tüm Sovyet yurttaşları özgür iradelerini kullanırlar. Tüm düzeylerdeki Sovyetler için, gizli oy esasına dayalı genel ve eşit seçim hakkı uygulanmaktadır. Bölge halk mahkemelerinde görev alacak yargıçlar da bu aynı yöntemle seçilirler.

İrk, uyruk, cinsiyet, din, eğitim, ikâmetgah, sosyal köken, sosyal mevki farkı gözetilmeden, 18 yaşını doldurmuş olan her SSCB vatan-daşı oy kullanma hakkına sahiptir.



18 yaşını doldurmuş olan her Sovyet vatandaşı bölgesel Sovyetlere seçilme hakkına sahiptir. Yirmi bir yaşını doldurmuş olanlar Birleşik veya Özerk Cumhuriyetlerin Yüksek Sovyet'lerine ve yirmi üç yaşındakiler Sovyetler Birliği Yüksek Sovyetine seçilmeye hak kazanırlar.

Bazı kapitalist ülkelerde, seçmen yaşını 18 e indirme gibi seçim reformlarına rağmen, birçok insan ikametgah uygunsuzluğu yüzünden seçim sandıklarından uzak tutulur. Örneğin, ABD'de başkanlık seçimlerine katılabilmek için 30 gün aynı bölgede ikamet etmek, Federal Kongre seçimlerine katılabilmek için 33 eyaletin kuralları gereğince aynı bölgede bir yıl ikamet etmek, 15 eyalet kurallarınca 6 ay, 2 eyalet kurallarınca ise, 3 ay oturmak gerekmektedir. Bu süre Fransa'da altı aydır, ABD'nin 12 eyaletinde eğitim seviyesi göz önüne alınmakta, 38 eyaletinde ise seçim vergisi uygulanmaktadır.

Tüm Sovyet vatandaşları, eşit seçme hakkına sahiptir. Kadınlar erkeklerin yararlandığı seçim haklarından eşitçe faydalanırlar, askerlik görevi yapan vatandaşlar da Sovyetler Birliği Anayasasının 137 - 138 inci maddeleri gereğince seçim haklarını diğerleriyle eşit olarak kullanırlar. Tüm seçim komiteleri Sovyetlerin aynı oranda temsili esasına göre oluşturulur, ve her komite bir delege seçer. Eşitlik ilkesini en iyi şekilde sağlayan bu sistem hem basittir hem de seçmenlere çeşitli kolaylıklar sağlar.

Burjuve devletlerindeki seçim bölgelerinde seçmen sayısı eşit değildir. Fransa'daki Parlamento seçimlerinde (1968), ortalama bir seçim bölgesinin seçmen sayısı 60.000 olduğu halde 18 bölgede 40.000'in altında seçmen, 31 bölgede de 80.000'in üstünde seçmen vardı. İngiltere'de şehir seçim bölgelerinin bir aday, kırsal bölgenin adayından çoğunlukla daha yüksek sayıda seçmene sahiptir. ABD yasama organlarının her hangi birinde çoğunlukta olan parti, bölgeleri bölüp seçmen sayısını azaltarak sandalye sayısını ortalama yüzde 13-17 civarında arttırabilir.

Çoğu kapitalist ülkelerde yürürlükte olan çoğunluk sistemleri, son tahlilde, eşit temsil ilkesini ve hür irade esasını çarpıtırlar. Fransa'da 1973 yılında yapılan parlamento seçimlerinde, bir Komünist delegenin seçilmesi 70,600 oy gerektirirken, egemen burjuva çevrelerinin bir partisi olan Cumhuriyetçi Demokratların (UDR) bir delegesinin parlamentoya girebilmesi için sadece 30.415 oy gerekiyordu. Oyların %46 sını (toplam seçmen sayısının azınlığı) alan iktidar partileri Mecliste 254 sandalye kazanırken, oyların %46.7 sini almış olan Sol kanat partileri 176 sandalye elde ettiler. Komünist Partiden sa-

dece bir kaç yüz oy fazla almış olan UDR, KP'nin 2.5 katı sandalye sayısına sahip oldu.

Tüm Sovyetlerin — SSCB Yüksek Sovyeti, Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin Yüksek Sovyetleri de dahil olmak üzere — delegeleri doğrudan doğruya kendi bölgelerine bağlı yurttaşlar tarafından seçilirler.

Gizli oy sistemi her Sovyet vatandaşı için geçerlidir. seçmen, oyunu yalnız olarak, kararını hiç kimseye söylemeden atar.

Seçimleri organize etme ve gerçekleştirme işlemi emekçiler ve onların kamu kuruluşları tarafından yapılır.

Seçimleri hazırlama, yapma ve kontrol etme mekanizması o ülkenin halkı tarafından yürütülür. Bu işler devlet mekanizmasına bağımlı değildir. Seçim komitelerine seçilen vatandaşlar, gönüllü olarak, para almadan çalışırlar. Onun için de mali yönden ne devlete ne de adaylara bağımlıdırlar.

Haziran 1975'ta yapılan Birleşik Özerk Cumhuriyetler Yüksek Sovyetleri için yapılan seçimlerde 2.000.000 seçim komitesi oluşturulmuştu. Bu komitelerde 9.2 milyondan fazla insan görev aldı: bunların %61.5 i işçi ve kolektif tarım, işçisi, %47.2 si kadın, %35.6 sı SBKP'nin adayları, %64.4 ü partili olmayan halk, % 25.5 i ise 30 yaşının altında ki gençlerdi.

Adaylar emekçilerin genel toplantılarında nerede çalıştıkları ve yaşadıkları dikkate alınarak tayin edilir. Tayin etme süreci içerisinde seçmenler, adaylarının kişisel ve profesyonel niteliklerini eleştirel bir gözle incelerler. Sovyetlerin demokratik geleneklerine bağlı olarak (ki bunu Sovyet toplumunun homojen yapısına ve Komünistlerle partili olmayan vatandaşların kaynaşmasına borçluyuz), gizli oy kartlarında seçmenlerin serbest iradeleriyle yazdıkları bir tek adayın ismi bulunur. Onların birliği serbest iradeleri ve politik etkinlikleri oy kullanma oranının yüksekliğinde, Komünist ve partisiz adayların arasından hemen hemen aynı kişileri seçmelerinde ifadesini bulur. Sovyet seçimleri ve **halk mahkemeleri** seçimlerinde katılma oranı % 99 un altına düşmez.

Katılma oranının çok düşük olması burjuva seçimlerinin en önemli özelliklerindendir. ABD'de 1972'deki başkanlık seçimlerine 139.6 milyon insanın katılma hakkı vardı, seçmen listesine bunların 94.5 milyonu girdi, ancak seçimlere katılanlar sadece 77 milyon kişiydi. Böylece 59.9 milyon, yani seçmenlerin % 44'ü seçimlerde oy



kullanmadı. ABD'de oy kullanmayanların oranı hiç bir zaman % 30 un altına düşmedi. Bu ise bize 20. yüzyılda ABD başkanlarından hiç birinin oy çoğunluğuyla seçilmediğini gösteriyor. Diğer kapitalist ülkelerde de katılma oranı oldukça düşük. Örneğin Fransa'da 1962 parlamento seçimlerine 8.6 milyon kişi katılmadı ki bu %32.2 ile en yüksek katılmama oranı idi.

## VATANDAŞLARIN DEVLET MEKANİZMASINDA MEVKİ SAHİBİ OLMA VE ONU KONTROL ETME HAKKI

Sosyalist sisteme ve özellikle Sovyet demokrasisine karşı güven-sizlik yaratmak amacıyla, Sovyetler Birliğinde «özel bir sınıf» «imti-yazlı insanlar tabakası» oluştuğu söylentileri yayılmakta ve bu sınıfın işçi sınıfına rağmen, her türlü nimetten öncelikle yararlandığı ileri sürülmektedir. Devletin yüksek kademesindeki memurlar, Partililer ve ileri gelen kamu kuruluşlarındaki bazı kişilerden oluşan bir «yöneticiler eliti» varolduğu söylenmektedir.

Acaba gerçek nedir? Bu «yöneticiler» kimlerdir? Bunlar mevkilerine nasıl gelmişlerdir ve nasıl görevden men edilirler?

Sovyet yaşam tarzı ve Sovyet hukuku bu soruların cevaplarını verebilir.

Her Sovyet vatandaşı devletin yetkili organlarına seçilebilme ve yönetim mekanizmasında her mevkiiyi alma hakkına sahiptir. Ayrıca her Sovyet vatandaşı yetkili mevkilerde bulunanları kontrol etme, memurların yaptıkları işlerde her adımı inceleyebilme, ve bu kişilerin temsil ve yönetim kapasitelerini değerlendirme hakkına sahiptir. Devlet ve yönetim mekanizması emekçilerden ve Sovyet toplumunun tüm sosyal tabakalarından oluşur. Bu tabakalar içinde aydınlar ağır basar (öğretmenler, doktorlar, araştırmacılar, bilim adamları). Sosyal grupları ve sınıfları yakınlştırma süreci, toplumun bütün kesimlerinden uzmanlar yetiştirilmesi şartını koşar. 1971'deki Parti Kongresinde belirtildiği gibi, Merkez Komite Sekreterliklerinin, Birleşik Cumhuriyetler Komünist Partilerinin, bölgesel komitelerin ve bölgesel yürütme komiteleri üyelerinin % 80'inden fazlasını ve Sovyetler Birliği Devlet Komitelerinin Başkanlık ve bakanlıkların % 70'ini kariyerine işçi veya köylü olarak başlamış kişiler oluşturur. Ülkenin en büyük sanayi işletmelerinin yöneticilerinin % 50'si eski işçilerdir.

Hatta Z. Brzezinski ve S. Huntington gibi sosyalizm sempatzanı bile sayılmayan kişiler bile Sovyetler Birliğinde ki yüksek kademe si-

yasi liderlerin, ABD'nin tam tersine işçi veya köylü ailelerden geldiğini söylemişlerdir.

Alain Gerard'ın Fransa da 2.530 önde gelen yurttaş, politikacı, bilim adamı ve sanayici arasında yaptığı anket oldukça enteresandır. Sonuçlar şöyle görüldü: «ileri gelen Fransız»lardan % 61'i nüfusun % 5 ini oluşturan ailelerden, % 30'u orta sınıftan, % 6'sı arazi sahibi ailelerden ve % 3'ü işçi ailelerinden gelme insanlardan meydana geliyordu. Tabii ki geniş kapitalist ülkelerde devlet memurları durmadan işçi sınıfına yaklaşıyor (yaşama standartları, işlerin tabiatı ve ideolojik bakımdan). Fakat yüksek bürokrat zümre hala kast geleneklerini sürdürüyor ve burjuva toplumunun en yüksek tabakasını teşkil eden bir «yüksek kabuk» teşkil ediyor. Eğer toplumun dinamiğini inceleyecek olursak, devlet mekanizması, tekeller ve diğer şirketler arasında sürekli bir personel değişimi görürüz. Hiyerarşideki katı kurallar, yüksek mevkilerde hep aynı sınıftan kişilerin bulunmasını zorlar. Çalışanların «politik geçmişlerine özel bir dikkat gösterilir. 1972'deki kararlar gereğince 'hükümetle çalışan anayasa düşmanı kimseler' FGR'de ki uzmanlar mevkilerinden politik nedenlerle uzaklaştırıldılar. Bazıları Vietnam savaşına karşı çıkmak yüzünden, bir kısmı «Doğu Bloğuna» turistik seyahate gitmek yüzünden ve bazılarıda sendika üyesi olmak sebebiyle hatta, birkaçı Uluslararası Demokratik Avukatlar Birliğine kaydoldukları gerekçesiyle işlerinden atıldılar. Atılma—sebepleri arasında Neo—Faşist partileri protesto gösterilerine katılmak da vardı. Hükümet hizmetinden 'kayıtsız şart-sız atılma sebebi' Komünist Parti üyesi veya sempatizanı olmak, demokratik derneklere kaydolmak, grevlere ve «politik güvensizlik» uyandıran gösterilere katılmaktır. (Bu özellikle öğretim üyeleri, lise öğretmenleri, hakimler ve savcılar için geçerlidir.)

Zaten devletin yetkili organlarına kimlerin seçildiğini ve bunların içinde kimlerin çalıştığını belirtmiştik. Şimdi Sovyet vekillerinin özellikleri üzerinde, biraz daha duralım. Vekilliklerin yapısı sürekli değişir, dinamiktir. Her yeni seçimde %50 den fazla vekil görevlerinin ilk devresi için seçilir.

Sovyetler halkın temsil edildiği organlar olarak, devlet mekanizmasının tümünde önde gelen rol oynarlar. Ekonomik kontrol, sosyal ve kültürel kolaylıkların inşası, savunma ve güvenlik işlerinin yerine getirilmesinde temel bağlantıları oluştururlar. Ülkenin yüksek temsil organı Yüksek Sovyet, Sovyetler Birliği Yüksek Sovyet Başkanlıklarını, Birleşik ve Özerk Cumhuriyetlerin Bakanlık Konseylerini seçer, Yüksek Mahkemeleri tayin eder, Bölgesel Sovyetlerin Yürütme



Komiteleri, vekiller arasından seçilir ve tekabül eden Sovyetlerce kontrol edilir. Vekiller arasında seçilen Sovyet Kıdemli Komisyonları kontrol organı olarak çalışır ve sektör başkanlarına, Sovyetlerin Yürütme Komitelerine, işletmeleri, yani kendi bölgelerinde ki tüm kuruluşlara tavsiyelerde bulunurlar.

Yürütme organlarının tam sorumlu olması ve yetkili temsil organları, işçi birlikleri, kamu kuruluşları tarafından kontrol edilmesi, memurların değiştirilebilmesi prensiplerine tamı tamına uyulur.

51 milyon işçinin katıldığı 300.000 işçi toplantısında Mahalli Sovyet Yürütme Komitelerinin 50.182'si (% 99.6 sı) son toplantı raporlarını okudu, 92.000 işçi toplantısında da (17 milyon kişi katılmıştı) 44.222 sektör, mıntıka, bölge, kasaba ve şehir Yürütme Komitesi raporları hazırlandı.

Hükümette herhangi bir mevkii olan herkesin yerine bir başkası tayin edilebilir, yani görevden alınabilir. Bu kişilerin faaliyetleri sürekli kontrol altındadır. Yaptığı iş şu kriterlere göre değerlendirilir: İşçilerin ve diğer kolektif çalışan emekçilerin çıkarlarını ne kadar derinden, doğru ve dikkatli olarak savunuyor, ona verilen yetkileri ve görevleri ne kadar yerine getiriyor.

İleri sosyalizm, bilimsel ve teknolojik gelişme (yaşam standartlarının yükselmesi, eğitim ve kültür seviyesinin artması, tüm çalışanların yetiştirilmesi) «yöneticilere» daha fazla bir dinamizm getirdi. Aynı amaca hizmet için, personeli seçmekte ve ödüllendirmekteki demokratik süreç geliştirildi. Seçilebilirlik ve boş yerler için (yüksek okullar, araştırma enstitüleri ve diğer enstitüler, rekabet, sorumluluğu değiştirme pratiği, ulusal ekonomiyi yönlendiren uzmanlar üzerinde ve devlet işleri üzerindeki kontrol hergün daha geniş boyutlar kazanıyor. Devletteki profesyonellik kıstasıyla ve yönetim mekanizmasıyla yöneticilerin daha kısa ve anlaşılır kurallarla iş görmesi, yönetim sürecinin dönemleri, uzmanlara düzenli sertifika verilmesi) demokrasi daha da genişletildi.

Kamuoyunun idarecilere olan etkisi daha verimli hale geldi, devletin ve ekonomik mekanizmanın her kesiminde ve bütün dönemlerinde yönetici personel üzerinde daha katı bir demokratik kontrol uygulanmaya başladı, vatandaşların hakları idarecilerle yapılan sözleşmelerle daha da garanti altına alındı (halk herhangi bir idareci veya sorumlu hakkında istediği şikayeti getirebilir, idarecilerin işlerini geliştirmek üzere herkes teklifte bulunabilir, idareciler kanunu çiğnediği takdirde halkın onları tutuklatma ve kanunsuzca çiğne-

nen hakları yüzünden gördükleri zararı tazmin ettirme hakkı var. v.b.)

Bütün bunlar, her Sovyet vatandaşının gerekli bilgiye profesyonel ve ahlaki niteliklere sahip olduğu takdirde devlet ve ekonomi mekanizmasında mevki alabileceğini gösteriyor.

Vatandaşlar devlet mekanizması üzerindeki kontrolü sadece Sovyet vekilleri aracılığıyla değil, doğrudan, şikayet haklarını teklif ve diğer kurumsal haklarını kullanarak da yaparlar. Sovyet devletinin demokratik temellerle kurulmuş halk kontrol organları vardır. Bunların yapısı işçi toplantılarında, veya yerleşme bölgelerinde iki yıllık bir dönem için işçiler, kolektif çiftçiler, emekçiler, öğrenciler ve dairelerde, kurumlarda, askeri birliklerde veya diğer enstitülerde çalışan kişilerden oluşur. Halkın bu kontrolü aynı halk kontrol komitelerinde olduğu gibi devletin kurallarını çiğneyen tüm kişilerle ilgili dö-kümanların incelenmesi, ve yürütme komisyonundan açıklama isteme haklarına dayanır. Halk kontrol komiteleri ceza verebilirler, isterlerse konuyu tartışılmak üzere işçi organlarına veya kamu kuruluşlarına iletebilirler.

Sovyet vatandaşları çeşitli kamu kuruluşları — sendikalar, Kom-somol ve diğerleri — yoluyla, en geniş kontrol faaliyetini yürütürler. Bir işletmenin yönetimi, sendika organının emriyle toplu sözleşmeyi durdurmak veya idarecinin işine son vermek zorundadır. Eğer bir idareci işçi haklarını çiğner veya toplu sözleşmedeki hükümlere uymazsa, ya da bürokratik yöntemlere başvurursa bulunduğu mevkiden derhal alınır. (Sovyetler Birliği ve Birleşik Cumhuriyetler Temel İş Kanunu Madde 20).

Çalışanların tüm istekleri en iyi şekilde işçi organları yoluyla Parti kuruluşlarınca ve ekonomi ve devlet sisteminin her sektöründe dile getirilir. Parti teşkilatları, işletme kuruluş ve enstitü yönetimlerinin her türlü faaliyetini kontrol etme yetkisine sahiptir.

## **İŞÇİLERİN VE DİĞER EMEKÇİLERİN İŞLETME YÖNETİMİNDEKİ HAKLARI**

Bir işçi organı, kişinin hergün çalıştığı, yaratıcı kabiliyetlerini geliştirdiği, en geniş demokratik hak ve özgürlüklerin uygulandığı, kişisel niteliklerin şekillendiği organdır ve toplumun en önemli sosyal temellerinden biridir.

Tüm Sovyet kanunları çalışanları kolektiviteye ve üretimin yö-



netimine yöneltir. Sovyet toplumunda böyle bir yönetim için tüm haklar hem kanuni hem de maddi olarak garanti edilmiştir.

Bu günkü sorun demokratik prensipleri pekiştirmek ve verimi arttırmaktır. Böylece her kişi üretim ve Tüm emekçi kolektiflerinin işleyişini yönetme hakkına gerçekten kavuşacaktır.

İşçilerin ve emekçilerin işçi birliklerini ve üretimi yönetmek en temel haklarıdır, bunun dışında çok sayıda yetkileri vardır. Bunlar çeşitli şekillerde, temsil ve doğrudan üretim demokrasisine katılma hakları, yönetimin faaliyetleri hakkında bilgi isteyebilme, yönetimi ve temsilcileri kontrol etme, yönetim veya kamu kuruluşları aleyhinde şikayette bulunabilme, bunlara çeşitli tavsiye ve tekliflerde bulunabilme ve diğer haklardır .

İşçi ve emekçilerin genel toplantıları, altı milyon işçinin mensup olduğu Üretim Konferansları, en iyi sanayi işçilerinin ve sendikaların konferansları geniş hak ve yetkilere sahiptir ve işçi birliklerinin sosyo-ekonomik gelişme planları için, çalışma, yaşama ve dinlenme şartlarının daha da ilerletilmesi için ve işletmelerin tüm faaliyetlerini geliştirmek için, sanayi kolundaki vatandaşların hak ve özgürlüklerinin hayata geçirilmesinde çok önemli rol oynarlar.

Fabrika ve İşyeri Sendika Komiteleri sosyo--ekonomik gelişme, üretim ve sermaye yapısı planlarının yönlendirilmesine katılırlar, toplu sözleşmeleri yürütürler, yöneticilerle birlikte ücretler sorununu, işçi oran ve katagorilerini, ikramiyeleri, sosyal sigorta meselelerini tartışır karara bağlarlar, işçilerin ve diğer emekçilerin haklarını ve kanuni çıkarlarını savunurlar. İşçi veya diğer emekçilerden hiç biri sendikanın muvafakati olmadan işten çıkarılamaz.

İşçiler, mühendisler, teknik personel ve diğer emekçiler, üretim yönetimine sosyal konseyler, ekonomik analiz büroları, bilimsel emek organizasyonu grupları, teknik danışma, çizim, teknik bürolar ve bilimsel ve teknik konseyler vasıtasıyla aktif olarak katılırlar.

Çalışanların yönetime bu şekilde katılmaları, ilk bakışta görüldüğünden çok daha fazla önem taşır. V. İ. Lenin'in vurguladığı «sadece fabrikasının efendisi olduğunu hissetmekle yetinmez, aynı zamanda ülkenin temsilcisidir» sözünü siyasi bilince haiz her işçi benimsemiştir.

Bu nitelikler hem gelişmeyi, hem de çalışan 80 milyon insanın sosyalizmin inşa edilme süreciyle bütünleşmesini sağlar.

Kasım 1975'te Karakaş'ta (Venezuela) yapılan 17 inci Uluslara-

rası Bilimsel Yönetim Kongresinde, burjuva yönetimleri kar etme amacının artık kapitalist şirketler için geçerli olmadığını fakat «sosyal» amaçların, işçi, emekçi işveren ve toplum «çıkarlarının birliğinin» gözetildiğini, ilişkilerin «insancıl» ilişkiler haline geldiğini söylediler. Kapitalist ülkelerde işçilerin yönetime «katılmaları» durmadan tekrarlanıyor. Ancak aslında bunlar iki yüzlü ve gerçeğe ilişkisi olmayan sözlerdir. Ve işçilerin yükselen grevleriyle ekonomik ve politik kitle hareketleriyle hergün yalanlanmaktadır. Kriz öncesi 1972-1973 yıllarında, 120 milyon işçi kapitalist ülkelerdeki kitle hareketlerine katıldı, bunların 88 milyonu gelişmiş kapitalist ülkelerin işçileriydi. 1974-1975 yıllarında bu rakkamlar 124 ve 97 milyona ulaştı. Üstelik işçilerin ve sendikaların yönetime katılmasını yasaklayan kanunlar var bu ülkelerde. İşçi sendikalarının hakları durmadan çiğneniyor ve grevler terörle bastırılıyor. Batı Almanyalı Profösör U. Jaeggi, «insan hakları — toplantı özgürlüğü, konuşma ve basın özgürlüğü—fabrika kapılarında sona eriyor» diyor.

## FİKİR, KONUŞMA VE BİLGİ ALİŞ VERİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ

Sovyet toplumunun siyasi fikir, inanç, konuşma özgürlüğü Sovyetler Birliği Anayasasınının 125. maddesi gereğince garanti altına alınmıştır. Bu maddeye göre, siyasi fikir, konuşma, basın, toplantı, yürüyüş, sokak gösterileri özgürlüklerinden herkes eşit olarak yararlanmaktadır. Konuşma özgürlüğü, herkese çalışanların çıkarlarını gözeterek, her türlü fikir sosyo-politik sorunlarla ilgili inanç, ekonomik ve kültürel faaliyetlerin eleştirisi vb. konularında özgürce tartışabilme, dileklerini açıklayabilme, her dilde ve şekilde bunların propogandasını yapabilme hakkını tanır. Bunlar sosyalist sistemi pekiştirir. Sovyet halkının en geniş kesimi kanun taslaklarını, Parti tekliflerini ve diğer Hükümet teklif ve dökümanlarını özgürce tartışır. SBKP'nin 25 inci Parti Kongresinde getirdiği «1976-1980 SSCB Ekonomik Gelişmesinin temel Yönleri» taslağı tüm ülke sathında tartışıldı. Dökümanlar her sosyal tabakadan, milliyetten, kuşaktan insan, Komünistleri ve Partili olmayan milyonlarca vatandaş tarafından benimsendi. Tartışma esnasında 7.6 milyon kişi taslak hakkında 1 milyondan fazla tavsiye ve teklifte bulundu. Eleştirilerin, tavsiyelerin ve tekliflerin bu kadar çok olması, meselenin nasıl benimsendiğinin ve Sovyet halkının Sosyalist yaşam tarzının ve Sovyet Demokrasisinin sorumluluğunu nasıl yüklediğini gösteriyor. SSCB'nin Kişisel ve Siyasi haklar üzerine tasdik ettiği Uluslararası Mukavele, özellikle bu hakların getirdiği sorumluluk ve görevleri vurguluyor. Bu haklar



diğer kişilerin hak ve özgürlüklerine zarar verecek şekilde kullanılmaz. Savaş propogandası kanunla yasaklanmıştır.

Sovyet kanunları, kişi onuru, saygınlığı, avantajları, hakları, Sovyet halkının çıkarlarının korunması ve sosyalist sistemin temelleri üzerinde önemle durur. Bunun için Sovyet yetkililerini zayıflatıcı ve sistemi çürütmeye yönelik propaganda, ajitasyon ve yayın, gene aynı amaçla hizmet eden iftira, tezvirat kanunen yasaklanmıştır. Kapsamı sistemi çürütmeyi amaçlayan her türlü yayın, kitap satışı aynı savaş propogandasında olduğu gibi cezaya tabiidir.

Temel insan haklarına, siyasi ve kişisel özgürlüklere saygı Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan ülkelerin kabul ettiği en önemli prensiplerden biridir. Bu prensipten hareketle, konferansa katılan devletler, insan gelişimi için temel şart olan düşünce, bilinç, din ve diğer özgürlüklerin kendi ülkelerinde tam olarak uygulanacağını vaad etmişlerdir. Fakat detant (yumuşama) düşmanları gene sosyalist ülkelerdeki sosyal düzenin «anti-demokratik» olduğu, «Komünistlerin serbest fikir ve kültür alışverişi yapmaktan kaçındıkları» bayağı tezlerini hala öne sürüyorlar.

Bilgi alışverişine sınır koymamak beraberinde ırkçılık propogandasını, insanlık dışı kanunsuz her türlü şeyin yayılmasını, seks sömürsünü yani çalışanların bilinç ve psikolojilerine zarar verecek her türlü saptırmayı da getiriyor. Toplumun ahlaki yapısını bozuyor ve ırkçılığın yayılmasını sağlıyor. Ülkemizde insanın değerli yönleriyle ilgili her şey serbestçe yayılabilir, demokratik fikirler, kültürel işbirliği, dünyanın diğer bölgeleriyle ilişkiler, yani topluma yararlı herşey teşvik edilir. Ancak bu teşvik egemenlik, kanunlar, her ülkenin gelenekleri, kişilerin birlikte gelişmeleri aralarındaki güven, gelişme idealleri, barış ve iyi komşuluk ilişkileri göz önüne alınarak yapılır.

Eğer olaylara bakarsak, Batı ülkelerinin sosyalist ülkelerin kültüründen, fikirlerinden, değerlerinden korunmak için emperyalizmin koyduğu blok olan demir perdeyi kaldırmaları gerekir. Daily World gazetesine göre, Amerikan yazarlarının 6.305 kitabı SSCB'nde tercüme edilmiş, ve basılmıştır, buna mukabil aynı süre zarfında, yani 1917'den beri ABD'de devrim öncesi Rus ve Sovyet yazarlarının sadece 500 kitabı piyasaya çıkmıştır. 1972-1973 yıllarında Amerikalı yazarların 40 piyesi SSCB'nde sahneye konmuş, ABD'de sadece 4 devrim öncesi yazarının piyesi sahnelenmiştir. Ve bir tek Sovyet yazarının bile eseri oynanmamıştır. Son iki yıl içinde Amerikan dağıtım şirketleri tek bir Sovyet filmi göstermemişlerdir. Kültürel değerlerin

alışverişindeki dengesizlik oldukça açıktır.

Uluslararası burjuva basını, bilgi alışverişi özgürlüğü abartarak, Helsinki Konferansının sonuçlarını ört bas etmekte, her fırsatta sosyalist ülkeleri suçlayarak anti-komünizm propogandasına aktif olarak katılmakta, böylece karşı devrimci ve gerici atmosferin hazırlanmasına yardım etmektedir. Helsinki Dökümanına imza atan kapitalist ülkelerdeki hiç bir kitle haberleşme aracı, bu konferansın sonuçlarını, anlaşma gereğince tüm yurttaşlarına duyurmaları gerektiği halde, yayınlamamış, bunun kitleler tarafından benimsenmesini istememiştir. Bu ülkeler arasında ABD, İngiltere, Fransa İtalya vb. bulunuyordu. İşte bu onların «serbest, kısıtsız bilgi alışverişi» anlayışıdır. Kitleler bu konferans sonuçlarının tam metinlerini ancak l'Humanite, l'Unita ve Unsere Zeit gibi komünist gazetelerden öğrenebilmişlerdir. Sovyetler Birliğinde bu sonuçlar Konefransın ertesi günü Pravda ve Izvestia gibi 20 milyon satan gazetelerde tam metin halinde yayınlanmıştı. Diğer gazeteler kısaltılmış olarak aynı metni basmışlar ve Nihai Metni açıklayan broşürler dağıtmışlardı. Televizyon ve radyo programlarında da Helsinki Dökümanı yer almıştır.

## KİTLE ÖRGÜTLERİNDE BİRLEŞME HAKKI

Kitle örgütlerinde birleşme hakkı, vatandaşların en önemli siyasi haklarından biri olup, sürekli bir şekilde hayata geçirilmektedir. Bu hakkın sağlanmasından başka, Sovyet Anayasası devletin temsil organlarına katılabilmek için bu örgütlere katılmayı şart koşar ve bunu aynı zamanda bir hak kabul eder. (5, 7, 126, 141 inci maddeler)

Örgütlenme hakkı vatandaşlara hem mevcut örgütlere katılma, hem de yeni örgütler kurabilme şansını tanıır. Böylece vatandaşlar örgütlülüğün getirdiği avantajlardan en geniş şekilde yararlanırlar. Halkın gönüllü birlikleri (komünler), geniş kitle ve kamu kuruluşlarını teşvik edicidir. (Sendikalar, Komsomol, kooperatifler, kolektif çiftlik, tüketici kooperatifleri). Aynı zamanda bu birlikler gönüllü toplulukları (politik, eğitsel, kültürel, bilimsel, teknik, kadın, spor örgütlenmeleri), yaratıcı birlikleri (yazarlar, besteciler, sanatçılar vb.) örgütlemekte yararlı olur. Çalışanların her türlü isteğini yerine getirdiği, kabiliyetlerini geliştirdiği ve onları birçok yönden tatmin ettiği için bu örgütler devletten her türlü destek ve yardımı görür.

Sovyet kamu kuruluşları, çalışanların ve onların bağlı oldukları toplulukların insiyatifiyle kurulur. Vatandaşlar bu kuruluşlara serbest olarak katılıp, ayrılabilirler. Bu kuruluşlar herkesi sosyal tabaka, ulus ve mal varlığı farkı gözetmeksizin kabul ederler.



Kamu kuruluşları (sendikalar, Komsomol, yaratıcı birlikler, gönüllü topluluklar ve koperatif birlikleri) kendi kurallarını koyarlar, kuruluşu yönetecek olanları kendileri seçerler ve aktif olarak devletin ve toplumun yönetimine katılırlar. Aynı zamanda yetkili temsil organlarının oluşmasında, kanuni işlemlerde ve devlet yönetimini yürütenlerin kontrolünde aktif görev alırlar.

1963'ten 1973'e kadar 250 SSCB Hükümet kararı, 35 milyon genç kız ve erkeğin biraraya gelmesinden oluşan Leninist Komsomol'lerin katılmasıyla alınmış ve uygulanmıştır. Sendikaların kanun yapma işlerine katılma faaliyeti daha da fazladır. Bunu merkez organlarındaki kişiler ve işçi birliklerinde aldıkları kararlar doğrultusunda yaparlar.

Sovyet halkının örgütlenme özgürlüğünün verimliliği ve gerçekliği Sovyet sendikalarında örgütlenmiş olan her meslekten 107 milyon işçi ve emekçinin varlığıyla daha da iyi gösterilebilir.

Sovyet sendikaları kendi yaptıkları kanunlarla, önceden izin alınmadan ve devlet organlarına kaydolmadan kurulurlar. İdari emirle sendikalar dağıtılamaz. Sendikaları yeniden düzenleme kararı, sendikalarca alınır. Sendikalara girme hakkı evrenseldir; bütün mesleklerden her vatandaş, ırk, ulus, cinsiyet, din ayırımı gözetilmeksizin sendikalara katılabilirler. «Devlet organları, işletmeler, enstitüler ve tüm kuruluşlar sendikalara her türlü yardımı yapmakla yükümlü ve sorumludurlar». Bu SSCB Temel Kanununun ve Birleşik Cumhuriyetler Emek Kanununun 95 inci maddesidir.

Sovyet vatandaşlarını sendikalara girme hakkından menetmek kanunen yasaklanmıştır. (Rusya Federasyonu Temel Ceza Kanunu 173 inci madde ve diğer Birleşik Cumhuriyetler Temel Ceza Kanunlarının tekabül eden maddeleri). Sendika komitelerinin temsilcileri ve tüm üyeleri korkusuzca yönetime müdahale edebilirler. Yüksek sendika organının onayı olmaksızın hiç kimse işinden atılamaz, başka bir işe transfer edilemez. (SSCB Temel Kanunu Madde 99)

## **YAŞAMIN, SAĞLIĞIN, ONURUN, HAYSIYETİN VE DİĞER GERİ ALINMAZ İNSAN HAKLARININ KORUNMASI, SSCB'DE KİŞİNİN DOKUNULMAZLIĞI, KONUTLARIN VATANDAŞLARIN VE YAZIŞMA GİZLİLİĞİNİN DOKUNULMAZLIĞI**

Sovyet toplumunda en büyük önem her Sovyet vatandaşının yaşam standartlarının yükseltilmesine, kültürel düzeyinin artırılması-

na ve beş yıllık plan hedefi olan ekonomik kalkınma ve sosyalist yaşam tarzının geliştirilmesine verilir.

Sovyetler Devleti Bilim ve tekniğin en son buluşlarından faydalanarak Sovyet insanının sadece sağlığıyla değil, onun sürekli gelişebilmesi, çalışma kapasitesini arttırabilmesi için gerekli herşeyle ilgilenir.

Sosyal programın tümü bu hedefi gösterir. Sovyet halkını daha yüksek hayat standardına kavuşturmak, çalışma ve yaratma şartlarını daha da geliştirmek, sağlıklı bir çevre yaratmak programın başlıca amaçlarındandır.

Kişilerin hayatlarını ve sağlıklarını korumak için bütün kanuni araçlar temin edilmiştir. SSCB ve Birleşik Cumhuriyetlerin medeni kanunlarına göre (Temel Kanun Madde 88-89, Rusya Federasyonu Medeni Kanunu Madde 444 ve diğer kanunlar) vatandaşlardan birisine veya birisinin mülküne gelecek herhangi bir zarar, zararı veren kişi tarafından hemen tazmin edilmelidir. Genel kanunlara göre devlet memurlarından zarar gören herkesin zararını bizzat devlet kuruluşları tazmin etmek zorundadır. Sovyet Ceza Kanunu kişilerin sağlık ve yaşamlarını koruyucu, temel eşyalarını koruyucu hükümler taşımaktadır.

Bütün Sovyet Kanunları Sovyet halkının onur ve haysiyetini koruyucu niteliktedir.

SSCB ve diğer Birleşik Cumhuriyet Temel Medeni Kanunlarının 7 inci maddesi tüm vatandaşlara onur ve haysiyetlerine hakaret edenlere dava açma hakkı tanır. Dava açıldığı takdirde davalı kim olursa olsun, devlet memuru, gazeteci vb. sorguya çağrılır. Bu gazete de yayınlanır ve gazeteler sorgu sonucunu da yayınlamakla mükelleftir. Mahkeme suç tesbit ederse para cezası keser. Ancak para cezası ödemek yetmez., suçlu mahkemenin belirttiği işlemi yapmak zorundadır.

Sovyet ceza kanunu; hakareti, dedikoduyu, tezvirati cezai hükme bağlamıştır. (CC Madde 130-131).

SSCB Anayasasına göre: «SSCB vatandaşlarının dokunulmazlığı vardır. Hiç kimse mahkeme kararı olmadan tutuklanamaz.» Kanunsuz tutuklama veya hapsedme suç sayılır. Kişilerin konut ve yazışma dokunulmazlığı da kanunla korunur. (SSCB anayasası Madde 128).

Bir kişinin evine girmek ancak hakkında mahkeme hükmü varsa veya hüküm giymiş bir kimsenin saklandığı tesbit edilmişse kanu-



nidir. Ancak eve giren kanuni belgesini göstermezse bu da suç teşkil eder. (CC Madde 168) Bu madde, arayıcının, bu işi gündüz yapmasını ve kişinin özel yaşamına zarar vermemesini sağlar.

Kanunsuz arama yasaklanmıştır. (CC Madde 136)

SSCB Haberleşme Kurallarının 7 inci maddesi gereğince, kişilerin mektupları açılmaz, isim ve adresten başka hiç bir yazı okunamaz. Eğer bu kural çiğnenirse, yapanlar cezalandırılır. Ceza Kanunu yazışma gizliliğini çiğneyenleri cezalandırıcı hükümler taşır. (CC Madde 135).

Burjuva devletlerinde hem anayasal özgürlükler, hem de kişisel özgürlükler sürekli çiğneniyor. CIA ve FBI'nın faaliyetleri sergilendiği, mektupların açıldığı, telefonların dinlendiği, kuruluşların takip edildiği ortaya çıkıyor, gizli dedektifler bu ülkelerde pek yaygındır ve kapitalist şirketler her türlü istihbarat için bu adamlardan yararlanıyor. Bu da açıkça kişi özgürlüklerinin çiğnendiğini gösteriyor. Kişi özgürlükleri üzerindeki bu kısıtlama özellikle böyle bir sistemle uzlaşmak istemeyenlere uygulanıyor. Barış ve eşitlik için, ırkçılığa karşı sosyal yapıyı geliştirmek için çalışanlar bu baskılara maruz kalıyorlar. Tabii burjuva propogandası, bu gibi şeylerin eskiden olduğunu, artık yapılmadığını yaymaya çalışıyor.

## HER SOVYET İNSANI VE AİLESİ KANUN TARAFINDAN KORUNUR

Sovyet toplumu ailenin geliştirilmesi için çok fazla dikkat gösterir. Evlilik bağlarını sıklaştırır, kadınları çocuk doğurmaya teşvik eder, çocuklara mutluluk temin eder ve genç kuşağın eğitimine büyük özen gösterir. Ülkemizde ailenin canlılığı ve görevlerini yerine getirebilmesi kişi ve toplum için yararlı olabilmesi için herşey yerine getirilir. Sovyet hukuku, evliliğin en önemli konularında hükümler taşır. Bu kurallar kişisel ilişkilerin zorluğu göz önüne alınarak konmuştur.

Evlilik, başkasıyla evli olanlara, yakın akrabalara, akli dengesizlik yüzünden kanuni işlemler yapması mahkemece yasaklanmış olanlara men edilmiştir.

Sovyet Kanunlarına göre evlenmeden birlikte yaşayanlar, evli olanlarla aynı haklara sahip değildirler. 18 yaşına gelmiş herkes iki taraf da evliliği istiyorsa nikahlarını kaydettirerek evlenebilir.

Eşlerden biri müracaat formu doldurarak Nikah kayıt memurlu-

ğuna başvurursa boşanma gerçekleşir, eğer çocuklar varsa boşanma mahkeme kararıyla olur. Bu takdirde boşanma ailenin devamının imkansızlaştığı isbat edildiği takdirde gerçekleştirilir.

Sovyet vatandaşları ve yabancılar arasındaki evlilikler ve yabancıların evlilikleri, Sovyet kurallarına bağlanmamıştır, genel kurallarda bunlarla ilgili hükümler bulunur. Sovyet kanunu bu konuda hiç bir kısıtlama getirmemiştir.

Kişilerin hak ve sorumluluklarının tesbitinde eşitlik ağır basar. Onun için eşlerden her biri soyadını, oturacakları yeri, ve mesleğini seçmekte serbesttir. Evlilik sırasında eşlerden birinin getirdiği mal mülk ortak mülkiyete geçer. Bu ortak mülkiyetin bölünmesi gerekirse, iki taraf da eşit olarak paylaşır. Eşler birbirleri için maddi destek sağlamakla yükümlüdürler. Maddi yardıma ihtiyacı olan bir eş diğerinden nafaka alabilir.

Sovyet Kanunu kaçınılmaz olarak çocukların çıkarlarını da korur. Çocuklara mutlu bir yaşam temin eder. Bu Sovyet hukukunun evlilik ve aile üzerindeki temel hedefidir.

Çocuğun doğumu Kayıt Dairesine kaydedtirilir. Çocuğun adı eşlerin ortaklaşa kararına göre verilir. Soyadı anne babası tarafından tayin edilir. Toplumsal olarak gerekli işlere hazırladıktan sonra çocuğun eğitilme ve geliştirilme sorumluluğu aileye aittir. Boşanma olduğunda çocuğun çıkarları en geniş şekilde korunur. Ebeveynler, yaşı küçük olan çocuklara maddi destek sağlamak zorundadırlar. Bir çocuk herhangi bir nedenle anasız babasız kalırsa kanun ona bir başkası tarafından evlat edinilme ve bakılma hakkı tanır. Evlatlık alan aileler, kanun nezdinde ebeveyn haklarını taşırlar.

## KİŞİLERİN VİCDAN ÖZGÜRLÜKLERİ VE BUNUN KANUN TARAFINDAN KORUNMASI

Sovyetler Birliğindeki vicdan özgürlüğü, herkese dini inanç özgürlüğü tanıdığı gibi, din aleyhtarı propogandaya da izin verir. (SS CB Anayasası Maddé 124 )Her insan dini inancı konusundaki kararı kendisi verir.

Vicdan özgürlüğünü sağlamlaştırmak için devlet işleri ve okullar kiliselerden ayrılmıştır. Din kişilerin devletten bağımsız, kişisel iradelerine bağlı bir şeydir. Herkes isterse tanrıya inanabilir, isterse hiç inanmaz.

Sovyetler Birliğindeki insanların çoğu ateisttir. Doğayı, toplunı



ve insan tabiatını bilimsel olarak izah ederler. Fakat halkın kimi kesimi hala dini inançlarını korumaktadır.

Ülkede inananlarla inanmayanlar arasında hiç bir ayırım yapılmaz. Hepsi eşit haklara sahip Sovyet vatandaşlarıdır. Sovyet hukuku tüm vatandaşlara, haklarında, görevlerinde, kanun karşısında ve mahkemede, dini inanç ayırımı gözetmeksizin eşitlik sağlar. Nüfus kağıtları veya diğer dökümanlar dini belirtmezler.

Vatandaşları dini inançları yüzünden eğitim kurumlarında işe almayanlar, ayrılıkçılık yaratanlar, dini sebepleri kimine imtiyaz tanıyıp kimini hor görenler kanunen cezalandırılırlar. (CC Madde 142)

Dini kuruluşlar faaliyetlerinde devlet organlarına veya kamu kuruluşlarına karışamazlar. Eğitim faaliyetlerinde yer alamazlar. Çünkü dini inanç serbesttir. Kilisenin okullarından ayrılmasıyla dini dogmaların öğretilmesine son verildi. SSCB'nde eğitim laikdir ve dini etkilere müsamaha göstermez. Aynı zamanda kanun ailelerin çocuklarını kendi dini inançlarına göre eğitilmelerini yasaklamaz ve kısıtlamaz. Vatandaşlar özel olarak dini eğitim görebilirler.

Ancak kanun, diğer vatandaşlarını haklarını korumak için dini kuruluşlara bazı kısıtlamalar koymuştur.

Sovyet kanunu, dini kurumların kamu düzenine, kişi sağlığına ve haysiyetine zarar veren eylemlerini yasaklar.

Sovyet toplumu inanca ve inançsızlığa karşı tarafsız değildir. Kamu kuruluşlarında, eğitim ve kültür kurumlarında, okullarda hedef ateist eğitimidir. Bu iş kitleler arasında din aleyhtarı propaganda yaparak ve bilimselliği yayararak yapılır.

İnsanlarla münazaralar yapılarak, mantık ve tartışma yöntemleriyle ikna edilmeye çalışılır, kanuni müdahale yapılmaz. Kanun dinدارlara hakaret derecesine varan, kişileri mağdur kılan yani haklarını kısıtlayan din aleyhtarı gösteri biçimine karşıdır.

Bugünün kapitalist toplumunda ateistler, çeşitli kısıtlamalar karşısındadırlar medeni ve siyasi haklarını kullanamazlar. Resmi devlet dini inancı olan 22 ülkede anayasalar, sadece o dinin takipçilerine imtiyaz tanırlar ve devlet başkanlığı vb, mevkileri ancak onlara verirler. 31 ülkede devlet kurumlarında çalışabilmek için (Hollanda, Lüksemburg), hatta mahkemelerde çalışmak için bile (Danimarka, İrlanda) dini yemin etmek zorunluluğu vardır.

İsrail hukukuna geniş bir dini uygulama vardır. Mevcut dinin

—ortodoks musevilik— vaazı mecburidir. Yahudi milletinden olup ta ateist veya diğer dinlerden olanlar «yahudi olmayan yahudi» varsayıp medeni haklardan men edilirler. Kanun yahudi olmayanla evlenmeyi yasaklamıştır. Tüm aile ve evlilik ilişkileri «kitaba göre» olan mahkemelerle düzenlenmiştir. Yahudi olmayanlar umumi mezarlığa gömülemezler. Budizm veya diğer dinlerin vaazı yasaklanmıştır. Müslüman olan toplumlar sürekli eziyet altındadırlar. Dünya kamu oyununun Siyonizmi ırkçılık olarak görmesi bir tesadüf değildir.

İleri sosyalizmin avantajları ve mükemmelliği 10. cu Beş Yıllık devrede daha da açığa çıkacaktır; toplum çıkarları, kolektif organlar ve her birey daha da organik bağlarla birbirlerine bağlanacaklardır. Bütün bunlar Sovyet vatandaşının politik, kişisel hak ve özgürlüklerini zenginleştirecek, gelişme ve tüm şartların iyileşmesi Sovyet insanın yaşam, sağlık, mülk, haysiyet ve barış içinde yaşamalarının devlet tarafından daha güvenilir bir şekilde korunmasını sağlayacaktır.



# TÜSTAV



# SBKP'NİN ÇALIŞMASINDA LENİNİST USLÛP

**Konstantin Çernenko**  
(SBKP Merkez Komitesi Sekreteri)

Sovyet komünistlerinin düşünce ve eylemleri bugün SBKP'nin XXV. Kongresi tarafından saptanan iç ve dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelmiş bulunuyor. Tarihsel zenginliği olan karmaşık görevler bunlar; gerçekleştirmek için ülkenin ve halkın elinde bulundurduğu tüm güç ve kaynakları seferber etmek gerekiyor. Dolaşısıyla, özellikle yüksek düzeyde olan taleplerin, gelişmiş sosyalist toplumumuzun siyasi yöneticisi olan Parti'nin bizzat çalışma düzeyi, kalitesi ve üslûbuna göre formüle edilmesi gereği anlaşılıyor. XXV. Kongrede Leonid Brejnev yoldaş şöyle diyordu:

«Leninist çalışma uslubu, Parti yönetim çalışmasındaki başarının başlıca koşuludur. Zira bu, yaratıcı, her türlü sübjektivizme yabancı, niteliği bütün toplumsal süreçlere bilimsel bir yaklaşım olan bir üslûptur. Kendine ve diğerlerine karşı kesin olmayı içerir, öztatmini dışta bırakır ve her türlü bürokratizme ve şekilciliğe karşı çıkar.» (1).

(1) L. Brejnev: *SBKP Merkez Komitesi Çalışma Raporu ve Partinin iç ve dış politikada acil görevleri*, SBKP'nin XXV. Kongresi. s: 128 A.P.N. Moskova, 1976

Leninist üslup Partimizin en yüce zenginliklerinden biridir. Marksist-Leninist teori ve pratiğin birliği, toplumsal gelişim kanunlarının derin bilgisi, devrimci atılım ve komünist pratik anlayışının ahenkli bağdaşımını sağlayan bir tecrübe birikimi temeli üzerinde kurulmuş ve geliştirilmiştir.

Leninist üslup, zafer kazanmış işçi sınıfının hayranlık ve iyimserliğini, toplumsal dönüşün görevini saptayan ve başarıyla gerçekleştiren Partinin uzun tecrübesini, akılcılığını ve enerjisini toplayıp birleştirmiştir.

Leninist üslup, komünistlerin büyük hümanist ilkelerini cisimlendiriyor bugün; bu kişiler için emekçi insana, komünizmin büyük düşüncelerine hizmet etmekten daha yüksek bir amaç yoktur. Lenin'in kişisel nitelikleri olan, insanlara karşı derin saygı, iyilik ve adalet, Parti yaşamı için bir yasa, ülkemizdeki toplumsal gidış için birer kural olmuştur.

SSCB'nde sosyalizm ve komünizmin inşası pratiği, Lenin tarafından kurulan Partinin çalışma üslubunun ve çalışma biçimlerinin akılcı niteliğini ve canlılığını parlak bir şekilde kanıtladı. Partinin XXIII. Kongresinden bu yana geçen dönem, Partinin yaşam ve yönetimini düzenleyen Leninist düşüncelerin ve ilkelerin gerçekleştirilmesi açısından, özellikle içerikçe zengin ve aktif oldu. Son yıllarda Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden kardeş Partilerin delegasyonları, bizim bu alandaki tecrübemizle özellikle ilgilendiler. Yaptıkları değerlendirmeler ve vardıkları yargılar, Partinin çalışması ve bunun biçimi ile ilgili sorunlara karşı ilginin durmaksızın büyüdüğüne tanıklık ediyor.

Sosyalizm, kendinden önceki bütün biçimlerden ayrılıyor. Çünkü sosyalizmin gelişimi kendiliğinden oluşmuyor; ancak bilimsel bulgular ve toplumsal varlığın objektif yasalarının bilinçli kullanımından hareket ederek oluşuyor. Bugün varolan sosyalizmin, marksist-Leninist bilimsel teorinin işler hale getirilmesi olarak ortaya çıktı, varlığını sürdürüyor ve geliştiriyor. Nitekim, sosyalist ve komünist insanın büyüklü küçüklü tüm görevlerinin çözümü için bilimsel bir yaklaşımın son derece önemli oluşu buradan geliyor. Yine, Partinin çalışma ve yönetiminde Leninist üslubun esas ve zorunlu belirti olmasının bilimsel niteliğindeki önem de buradan geliyor.

Leninizmin bilimi, Partimize, Sosyalist Büyük Ekim Devriminin zafer yolunu açtı. Yeni toplumun inşasının stratejik çizgisinin ve somut politikasının hazırlanmasından kesin rol oynadı. Lenin'in teorik ve bilimsel mirasının sağlam tabanı üzerindedir ki, bu dev yaratıcı



çalışma gerçekleştirilebildi; SSCB ekonomik bir güç oldu; tüm emekçi sınıfların ve tüm toplumsal grupların, ulusların yıkılmaz birliğinin örsünde dövüldüğü sosyalist bir ülke haline geldi.

Sosyalizmin gelişmesiyle birlikte, toplum yönetimi görevleri de daha karmaşık ve daha önemli hale geliyor. Partimizin ve Sovyet halkının kazandığı mevziler, komünizmin inşasının bugünkü evresindeki görevler, SBKP'nin uluslararası arenada çözmek zorunda olduğu sorunlar Partinin, ekonomi, kültür, eğitim üzerindeki yönetim düzeyini sürekli olarak yükseltmesini, kitleler arasındaki çalışmalarına daha da iyileştirmesini mutlak suretle dayatıyor. Ve XXV. Kongrede özellikle altı çizildiği gibi, bu taleplerin düzeyinde olmak, ilk sırada siyaset karşısında, Parti yönetiminin her türlü çalışması karşısında Leninist biçimde davranmak, yani sürekli olarak, detayda ve derinlemesine özümlemesi gereken bilim karşısında olduğu gibi davranmak anlamına geliyor.

Parti çalışmasında etkili yöntemleri yaratmış ve uygulamış olan Lenin, Parti ve toplum yaşamının yönetimi için, derin bir biçimde düşünülmüş ve kanıtlanmış bir yaklaşım örneği bıraktı. Parti ve Devlet yönetiminde Leninist uslubun en karakteristik belirtisi olarak «bilimsellik», engin bir içeriği, pekçok görünümü ve yönü olan bir kavramdır.

Birinci olarak, stratejik, politikayı, partinin bütün karar ve eylemlerini, toplumsal gelişimin temel yasalarının kesin teorik bilgisi üzerinde mutlak temellendirme, yani marksist-Leninist teoriyi somut gerçekliğin analizine yaratıcı bir biçimde uygulamak sözkonusudur. Bu, tarihsel perspektif aydınlık bir şekilde görmeye, toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmenin yönlenişini çok önceden kesinlikle belirlemeye olanak verir. Bu aynı şekilde, hareket ettirici amaçları saptamayı ve aynı zamanda bunların gerçekleştirilmesi olanaklarının gerçekçi bir biçimde hesaba katılmasını da sağlar. Bu amaçlara, uluslararası arenadakiler dahildir çünkü orada bilimsel bir yaklaşım, olaylara daha iyi hâkim olma, onları barış, demokrasi ve sosyalizmin amacına hizmet ettirme olanağı sağlar.

İkinci olarak, «bilimsellik», Partinin siyasal ve örgütlenme çalışmasında bazı metodolojik ilkeleri gözetmeyi varsayar. Bunlar arasında: Yöresel ve geçici özellikleri de hesaba katarak durumun, bu durum üzerine etki yapan çeşitli öğeler arasındaki ilişkilerin titiz bir çözümlemesi; esas olan, tipik ve emin olan şey üzerine vurguyu koyarak, gerekli bilgilerin seçimi; durum değerlendirmesi ve yeterince geniş bir uzmanlar çemberinin düşüncelerini hesaba katarak amacın saptan-

ması; esas olan üzerinde ısrar ederek, bu amacın gerçekleştirilme araçlarının belirlenmesi, sayılabilir.

Lenin bu ilkeleri sürekli olarak rehber edinmiştir. Örneğin, halk komiserleri konseyi başkanı olarak üzerinde çalıştığı belgeler incelendiğinde bu yargıya kolayca varılabilir. Bu belgeler ve katıldığı oturumların tutanakları, Leninist laboratuara, yönetim sorunlarına bilimsel yaklaşım laboratuvarına girmiştir. Bugünkü koşullarda Leninist davranış kuralına, yani, yönetim açısından en yüksek noktaya «çalışma sistemi üzerine düşünmeyi» (2) koyan kurala uygun olarak gelişmek için her şeyi yapan partimiz, bu tecrübeyi sağlam bir biçimde özümlemıştır.

Nihayet üçüncü olarak, sosyalist toplumda iktidardaki partinin çalışmasının vazgeçilmez niteliği olarak «bilimsellik», şu esas görünümü içinde taşır: «bilimsellik» yalnızca bilime dayanmayı değil, aynı zamanda bilimin zenginleştirilmesini de varsayar. Gerçekten, ülkemiz yaşamında ve bütünüyle dünyada yeni eğilimlerin ve olayların çözümlenmesi —ki bu, partinin somut politikasını bilimsel temele oturtmak için vazgeçilmez koşuldur—, aynı zamanda teorik genellemeler için de bir temel yaratır. SBKP'nin XXV. Kongresi, Marksist-Leninist bilimin, bilimsel sosyalizm ve komünizm teorisinin gelişimine getirilen bu katkının bir örneğini vermektedir. Parti komiteleri ve örgütlerinin tecrübelerine çözümleyici yaklaşım, çalışmalarının değerli tüm sonuçlarının sistemleştirilmesi ve doğru yorumu, sürekli bir uygulama haline gelmiştir bizde.

Parti yönetim görevlerine, bilimsel temele oturtulmuş ve örgütlü bir yaklaşım, SBKP üst organlarının çalışmalarının niteliği olmuştur. Nitekim, XXV. Kongre hazırlığı sırasında, incelemeye sunulacak belgelerin bilimsel yönden işlenmesi sorunlarına birinci derecede dikkat edildi. Merkezî ve yöresel tüm yönetim organları bu çalışmaya katıldılar. SBKP Merkez Komitesi örgütünün çabalarına ortak olan bilimsel kuruluşların komünistleri sayesinde, Bilimler Akademisi, bir çok enstitü ve çeşitli sektörleriyle çok sayıda araştırma kurumu bu çalışmaya aktif olarak katıldılar.

SBKP Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin uygun ve son derece verimli çalışması, bilimsel bir tabana oturuyordu. XXIV. ve XXV. Kongreler arasında Merkez Komitesinin 11 oturumu oldu. Ülkenin iç sorunlarının ve dünyadaki durumun bilimsel analizi-

(2) Lenin, *Bütün Eserleri*, Cilt 35, sf. 555



ne dayanan oturum kararları, komünistlerin ve tüm emekçilerin çabalarını, ekonomik ve kültürel inşanın en önemli kesimlerinde merkezileştirmeleri olanağını verdi ve SBKP'nin uluslararası etkenliğinde röper noktalarını ortaya koydu.

Bu çalışma çerçevesi içinde, dünya komünist hareketinin birliğinin güçlendirilmesi çalışmasına büyük bir yer verildi. Ve bugün, diğer ülkelerin komünistleri gibi biz de, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri konferansının sevindirici gidişinden derin bir hoşnutluk duyuyoruz.

Merkez Komitesi, ekonominin gelişmesi, Devletin ve ekonominin yönetim sisteminin mükemmelleştirilmesi, halkın yaşam düzeyini yükseltmek için tedbirlerin gerçekleştirilmesi sorunlarıyla, Parti içi çalışmanın ve aynı şekilde ideolojik çalışmanın temel sorunlarıyla düzenli olarak meşguldür. Dünya politikasında meydana gelen önemli değişimler; detant yolunda, sosyalizmin uluslararası konumunun sağlanmasını, barış amacı ve halkların güvenliği yolunda sağlanan başarılar, SBKP Politik Bürosunun ve Merkez Komitesi Sekreterliğinin enerjik çalışmasıyla yakından ilgilidir.

Bu örneklerden esinlenen ve leninist biçimde çalışma yollarını arayan SBKP, Parti yönetiminin her kademesinde, her önemli pratik eylemden önce, zorunlu olarak sorunun detaylı bir etüdünün, bilimin son gelişmelerinden hareket ederek olayların derindeki nedenlerinin bir çözümlemesinin gelişmesine çaba harcamaktadır. Parti, her kararın, ancak ve ancak titizlikle tartılıp, düşünülüp, kanıtlandıktan sonra alınmasını ısrarla istemektedir. Parti kadrolarını oluştururken sık sık «Kesmeden önce 7 kez ölçünüz» diye tekrarlayan Lenin'e sadıgız. Bunun tereddütlerle, bürokratik yavaşlık karşısındaki hoşgörüyü hiçbir ilgisi yoktur. Böyle durumlara karşı mücadelede, çabuk, sağlam ve gözüpek kararları almayı ve desteklemeyi bilen Lenin'den öğrendiğimiz çok şey var.

Politik pratiğinde SBKP, şu olguyu gittikçe daha iyi hesaba katıyor: Karmaşık toplumsal bir organizma olan toplumumuz, yüksek derecede gelişmiştir ve dinamik bir büyüme göstermektedir; bu toplumda, başarılı bir karar alınması, çoğunlukla ancak, herbirinin yararları ya da sakıncaları olabilecek çeşitli varyantlar önceden gözönünde bulundurulduğu takdirde mümkündür. Bu varyantların ortaya konulması, karşılaştırılması ve titizlikle analizi, parti aygıtımızın çalışmasında gittikçe daha önemli bir yer almaktadır. Ve bu hazırlık çalışması, pratik tedbirlerin ve kararların kabulüyle sonuçlandığı zaman, Parti bunları, zamanımızın objektif koşullarına en ileri dü-

zeyde cevap verdiğinden ve doğruluklarının bilim ve engin pratik deneyim tarafından garanti edildiğinden emin olarak uygulamaktadır.

Leninist çalışma uslubunun organik niteliği olan «bilimsellik», subjektivizm gösterilerine karşı iyi bir engeldir. Sırf arzuya dayalı her türlü girişimi frenler, bunların kaçınılmaz olarak doğurduğu yanlışlara karşı koruyucu rol oynar.

Tek cümleyle söylenirse, birleştirilmiş tablosu SBKP'nin XXV. Kongresinde ortaya konan Sovyet halkının başarıları, ancak, toplumumuzun politik öncüsü ve yöneticisi olan SBKP'nin çalışma biçimlerinde ve içeriğinde bulunan bilimsel ilkelerin derin köklenişi sayesinde elde edilebilmiştir. Ve eğer Sovyet komünistlerinin geleceğe, Kongrenin saptadığı planların gerçekleştirilmesine güvenleri varsa bu da, komünist insanın Parti tarafından yönetiminin bilimsel temele dayandığını bilmelerinden ötürüdür.

Örgütlenme düşüncesi ve bunun pratik yönü, leninist çalışma üslubunun temel çizgileridir. Bunlar bizim için, Parti aygıtının çalışma niteliklerini kapsayan zengin bir içeriğin iki kavramıdır. Bu nitelikler arasında, kararlar karşısında çabukluğu, zamanında davranmayı, disiplini ve insiyatif düşüncesini bağdaştıran kadroların politik görüşünün enginliğini sayabiliriz.

Partinin her türlü çalışmasında bilimsel bilginin, Lenin'in «anıklık» (3) diye belirlediği şeyle çoğaltılmasına sürekli çaba harcıyoruz. Gerçekten, en doğru karar ve en iyi düşünülmüş plan eğer, gerçeklik kazanmaları için vazgeçilmez olan titiz bir örgütlenme çalışmasıyla izlenmezse kağıt üzerinde kalacaktır.

Geriye dönüp, insanlığın devrimci tarihinin onlarca yılına bakarsak, sosyalizmin teoriden gerçeğe geçirilmesi için örgütlenme ögesinin çok önemli bir rol oynamış olduğunu söylemek hakkını kendimizde buluruz. Rusyada Ekim Devrimi ve işçi sınıfının iktidarı kazanması, eğer Lenin'in politik ve örgütçü dehası, savaşı bir bolşevik parti kurmasa ve bunu işlemese mümkün olmayacaktı. SSCB'nde sosyalizmin inşası, özümlemiş marksist-leninist genel çizgi tabanı üzerinde SBKP'nin yorulmak bilmez örgütlenme çalışması olmaksızın mümkün olmazdı. Ve eğer parti, toplumumuzun ilerleyişiyle pratik olarak ve dikkatli bir biçimde uğraşmış olmasaydı, bu yine gerçekleşmezdi. İşte bundan ötürüdür ki, devrimci dönüşüm, sosyalist ve komünist inşaa düşünce ve planları söz konusu olduğu zaman, örgütlenme, pra-

(3) A.g.e., cilt: 36, sf: 574



tiğin anlamı ve kesinlik, ne kişisel ne de ikinciil sorunlar değildirler. Sovyet devletinin varoluşunun başlangıcından beri, Lenin'in ifade ettiği düşünceyi SBKP her zaman önemli bir yönerge olarak kabul etmiştir: «Devrimci görevlerimizi tam olarak yapmamız için, görevlerin tam olarak yapmamız için, görevlerin ne bir ütopya, ne de masum dilekler olarak kalmaması ve bir gerçeklik olması için, acilen gerçekleştirilmeleri için, şu ilk, dolaysız ve esas amacı ortaya koymak zorundayız: örgütlenme çalışmasını, işlerin pratik düşüncesine ve yönverme düşüncesine sindirmek. (4)»

Yapılacak çalışmalarla ilgili komünist anlayışla, dar bir uygulamacılıkla anın görevlerinin üstüne çıkmayı engelleyen bayağı bir düşünce biçimiyle ortak hiçbir yanı yoktur, çalışmaların yönlendirilişinin Leninist anlayış içinde zorunlu çizgileri, ilkel düşünce, yaratıcı atılım, çalışma güçlülüğü, esneklik ve devingenlik sözlerle eylemler arasındaki birliktir. Partide, perspektifi görmeyi ve çabaları ana yönlerde merkezleşmeyi, zamanlarını yoldaşları gibi iyi kullanmayı, Lenin'in salık verdiği gibi, «çalışmayı bütünlüğü içinde sakın olarak düşünmek (5)» olasılığını kavrayarak «alaylılığın» ağırlığını atmaya bilen komünistlere değer verilir.»

Çalışmanın komünist anlamının kazanılması gereken en önemli belirtiler arasında Parti, eleştiri ve özeleştirinin gelişimine özel bir yer verir; tamamlanacak görevlerin önemi ve karmaşıklığı arttıkça, her örgütün, her sorumlunun, çalışmasının, işinin ve sonuçlarının, objektif ve sert bir değerlendirmeye tabi tutar. Bütün işler karşısında sorumlu tutum ve kesinlik, yetersizlikler ve bunların suçlusu olan kişiler karşısında sertlik, Leninist çalışma üslûbunun değerli belirtileridir ve bunların yaşam içinde ve pratikte, olabildiği kadar fazla doğrulanması için çaba harcıyoruz.

SBKP, Sovyet halkının kazandığı büyük başarılardan ötürü haklı olarak gurur duymaktadır. Ama bunun, sofuca bir iyimserlik, kendini beğenmişlik ya da boş esenlik duygusuyla hiç bir ilgisi yoktur. Bizim bu konudaki tavrımız, XXV. Kongrede açıkça ifade edilmiştir. Değerlendirmeler ve eleştiri ve özeleştirilerin sonuçları, yapılan kongre çalışmalarının pratik, yapıcı niteliğini bir çok noktada koşullandırmıştır. Nitekim, Merkez Komitesi Çalışma Raporunun derinlemesine incelenmesinden sonra Leonid Brejnev kapanış konuşmasında, Parti içinde doğrulanmış siyasal, düşünce ve geleneklere tam bir uygunluk içinde şunun altını çizmiştir:

(4) a.g., Cilt 27, s. 221

(5) a.g., Cilt 35, s. 557

«Şimdiye kadar gerçekleştirilenlere saygı duymayı elden bırakmaksızın, hala daha var olan yetersizlikler üzerine çözümlenmemiş sorunlar üzerine dikkatimizi merkezlendirirsek, doğru davranmış olacağız, Leninist davranmış olacağız.» (6)

Burjuva ideologların, anti-sovyetizm ve anti-komünizm birliktişilerinin, çalışmamızda boşluklar, yanlışlar aramaktan, gerçek sosyalizmin güçlüklerini ve eksikliklerini fazlasıyla göklere çıkarmaktan özellikle hoşlandıkları bilinen bir şeydir. Ancak akıllarına gelmiyor ki, tüm yanlışlarımızı ve ihmallerimizi herhangi bir sıradan «eleştirmeniniz»den daha iyi tanıyor, biliyoruz. Bunları sadece görmeyi değil, bunlardan yüksek sesle söz etmeyi de biliyoruz. Bunların en derin nedenlerini bildiğimiz gibi, yetersizlikleri aşmak için en iyi yolları bulmasını da biliyoruz.

Dostlarımızın yararlı tavsiyelerine kulak vermemizi, diğer sosyalist ülkelerin ve kardeş partilerin değerli deneyimlerinden yararlanmamızı engelleyecek kendini beğenmişlik, bizim leninist partimize tamamen yabancı bir şeydir, bunun da altını çizmek uygun düşer.

Alınan kararların yerine getirilmesi için, parti ve hükümet yönergeleri için kontrol ve irdeleme, kesin tavrımızı geliştirmede önemli ve güçlü bir araç, örgütlenme çalışmamızın «dayanağı» olmuştur.

Uygulamanın kontrolünün ve irdelenmesinin cinsini ve önemini temel kabul ederek Lenin, demokratizm, halk iktidarı, Partinin yönetici rolü, yönetim organlarının çalışmasında yasallık ve disipline saygı ilkelerinden hareket ediyordu:

«Eğer işçilere ve köylülere disiplini namusluca öğreteceksek, bizat kendimizden başlamayı iş edinmeliyiz.» (7)

Lenin, kontrolün toplumsal bir kavram olduğu sonucuna varmıştır ve bu sonucun doğruluğunu yaşam sürekli olarak kanıtlıyor. Zira kontrolün cinsi, yönelimi, kontrol edenlerin bileşimi, örgütlenme biçimleri ve çalışma yöntemleri, toplumsal ve ekonomik rejim tarafından, Devletin sınıfsal yapısı tarafından belirlenmektedir. Bizim bugünkü koşullarımızda, kontrolün toplumsal içeriği ve siyasi fonksiyonu açıkça ortaya çıkmaktadır; çünkü, ülkenin ekonomik ilerleme planlarının gerçekleştirilmesinin emin bir aracı olarak ve aynı zamanda sosyalist demokrasiyi geliştirmek ve mükemmelleştirmek ola-

(6) Mart 1976 tarihli *Pravda*

(7) Lenin, Bütün eserleri, (rusca baskı) cilt: 50 sf: 63



nağı veren bir araç olarak bu kontrolün etkililiğinin hissedilir bir biçimde büyüdüğü görülüyor.

Parti içi kontrolün içeriği, aynı şekilde SBKP'nin Devlet organları ve toplumsal organlar üzerindeki kontrol çalışması bugün zenginleşmiş ve yeni müttefikler kazanmış bulunuyor. Kontrol sistemi aşağıda belirtilen ana doğrultularda gelişiyor:

● Alabildiğine uzmanlaşmış çalışma (teftiş, irdeleme, yeniden gözden geçirme), gittikçe yaygın ve çeşitlenmiş bir önem kazanıyor. Pratik bir yardımın yapılması, yerinde uygulamanın örgütlenmesi, öncül tecrübelerin, etkin çalışma yöntemlerinin genelleştirilmesi ve işin içine sokulması gibi çalışmalar; yani bizzat kontrol süreci bile, her tedbiri uygulamak için yapılan örgütlenme çalışmasına çoğunlukla doğrudan doğruya bağlı oluyor:

● Tekniğin gelişmesi, kadroların teorik ve mesleki formasyonlarının yükselmesi, uygulama üzerinde hızlı bir kontrolün gerçekleşmesini ve bilgi alımının sağlanmasını olanaklı kılıyor; bu da otomatikleştirilmiş yönetim sistemleri ve bilgisayarların geniş olanaklarının kullanılması sayesinde oluyor. Bu kontrol sistemleri son yıllarda, çeşitli bakanlık servislerinde, yönetim bölgelerinde, endüstri birlikleri ve büyük kuruluşlarda kotarıldı ve başarıyla uygulandı;

● İnsanlar kontrol çalışmasına gittikçe daha fazla ortak oluyorlar; milyonlarca işçi ve kolhozcu, ulusal ekonomi uzmanları ve memurlar, idari çalışmaların kontroluyla yükümlü komisyonlarda aktif olarak çalışıyorlar; halk kontrol gruplarının ve postalarının oluşturduğu geniş ağ içinde birleşiyorlar, büyük şantiyelerin yönetim çalışmalarına olduğu gibi Sovyetlerin, sendikaların ve diğer örgütlerin teftişlerine de katılıyorlar; merkezi ve bölgesel basının işçi muhabirleri, kontrolün gerçekleştirilmesinde büyük rol oynuyor.

Bütün bunlar, Parti organlarının aktif desteğiyle, kontrolde etkinlik ve uygulamada disiplin düzeyini yükseltiyor; geniş kitlelerde, Devlet işlerinin idaresine doğrudan doğruya katılma duygusunu geliştiriyor.



Parti çalışmasında, Parti yönetiminde leninist üslûbun engin demokratikliği, etkililik açısından tükenmez bir kaynak olmaktadır.

Partinin demokratik merkezîyetçilik ilkeleri üzerine kurulmuş olması, tüm yaşamının ve eyleminin bu ilkelere bağlı kılınmış bulunması, «yukarıdan» gelen en katı disiplini ve talebi, milyonlarca komü-

nistin ve emekçinin çıkarlarına ve arzularına ters düşürmüyor tersine, bu disiplin ve talepler halkın inisiyatifine dayanıyor ve kitlelerden bağımsız toplumsal ve siyasal çalışmanın genellemesinin ve örgütlenmesinin vazgeçilmez birer ögesini oluşturuyor.

SBKP'nin XXV. Kongresinde, gerek Merkez Komitesi Çalışma Raporunda, gerekse delegelerin yaptıkları konuşmalarda, leninist çalışma uslubuna sıkıca bağlı kalmanın, demokratik merkeziyetçiliğin iki ilkesini sürekli olarak geliştirmeye uğraşmak anlamına geldiği düşüncesi işleniyordu. Bu görev Partinin iç yaşamını ilgilendirdiği kadar, toplumun maddi ve manevi ilerlemesinin bütün görünüşleriyle yönetimine değgin sorunları kucaklayan daha geniş bir çevreyi de ilgilendiriyor. Bir yandan örgütlenme planında Partinin genel çizgisinin uygulanışını garantileyen halkın ve Devletin en genel çıkarlarının ifadesini sağlayan, her türlü dükkân ve komşu anlayışına engel olan merkeziyetçiliğin sağlamlaştırılması söz konusu. Diğer yandan, bütün komünistlerin etkinliğini arttırmanın yollarını arayarak parti içi demokrasiyi derinleştirmek ve mükemmelleştirmek, taban örgütlerinin inisiyatifini geliştirmek, her türlü parti çalışmasını kitlelerin yaratıcı çalışması içinde eritmek söz konusu.

Leninist çalışma üslubunun Parti tarafından özümlemiş demokratik niteliği, titiz gözlemde, ortaklaşa yönetimin gelişmesinde, bu yönetim biçimlerinin mükemmelleşmesinde parlak ifadesini buluyor. Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin çalışmalarında bunun parlak bir örneğini görüyoruz. Bu örgütlerin kararları, derinleştirilmiş kolektif tartışmalarla temellendirilerek kabul ediyor, ve bu biçim hiç değişmiyor. SBKP'nin yönetim organlarının kararları Partinin tüm çalışmasını yönlendiriyor dediğimiz zaman, bu çalışmanın yalnızca içeriğini düşünmüyoruz. Merkez Komitesinin, Politik Büronun ve Sekreterliğin bizzat ortaklaşa çalışma yöntemi de esas olarak, Partinin bütün örgütleri ve tüm örgüt zinciri için bir model oluşturuyor.

Ortaklaşa yönetim ilkesinin yaygınlık kazanması ve Parti çalışmasında demokratikliğin derinleştirilmesi arasında organik bir bağ vardır. Gerçekte, bizzat ortaklaşa yönetim kavramı, kanı ve önerilerin, tüm çeşitlilikleriyle birlikte, her inisiyatifin başarı sağlamasına olanak veren en tam biçimiyle hesaba katılmasını varsayar. Bu pratikte, yalnızca, bir Parti Komitesinde bir oturuma katılan kişilerin bilgi ve tecrübesine dayanmanın değil, sorunların incelenmesi için uzmanların bir araya toplanmasının değil, aynı zamanda ilgili olan emekçi birliklerine, onların temsilcilerine tavsiyelerinin sorulması da gerek-



tiği anlamına gelir. Ve ülkenin toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişiminin temel sorunları söz konusu olduğu zaman, pek tabii, ilgili ve yetkili kişiler halkın tümüdür.

Biliniyor ki, Partimizin iktidara geldiği ilk günden beri, burjuva ideologlar, sosyalist toplumda Parti aygıtının halka karşı olduğunu ve kendi arzusunu ona «dikte» ettirdiğini dönüp dolaşıp tekrarlamaktan geri kalmadılar. Bu yanlış görüntüyü gittikçe daha da karartıyorlar. Yaptıkları hesaba göre halkın toplam sayısına oranla Parti militanlarının sayısı azdır ve bundan, «önemsiz bir azınlık tarafından uygulanan bir zorlama»nın varolduğu sonucunu çıkarma gayreti içindeler. Sosyalizm düşmanları işte böyle akıl yürütüyor.

Ancak bu, ne gerçeğe, ne yaşam mantığına, ne de bilim mantığına tekabül etmez. Zira soruna, yaklaşık 16 milyon üyesi bulunan SBKP ve 250 milyon nüfusu bulunan Sovyetler Birliği ölçeğinde bakacak olsaydı; az kalabalık olan aygıtıyla birlikte Parti çalışmasının, halkın çıkarlarının ifadesinden başka bir yönü bulunsaydı pek tabii sorumlu bulunduğu fonksiyonları yerine getirmekte kesin olarak güçsüz ve yeteneksiz olacaktı. Aşağıdaki leninist anlayış, partinin ve aygıtının çalışmasındaki etkililiğin temelini, toplum içindeki büyük otoritesinin temel nedenini en ileri açıklıkla belirtiyor:

«Halk kitlesi içinde biz, okyanustaki bir damla gibiyiz ve iktidarı ancak, halkın bilincine vardığı şeyi doğru olarak ifade edebilme koşuluyla uygulayabiliriz.» (8)

Partimiz toplumu yöneltiyor, onu idare etmiyor; Devleti de doğrudan doğruya idare etmiyor. Ve işte tamtamına bu nedenden ötürüdür ki, Parti yönetiminin ilk görünümü, etkinliğini sürekli olarak artırmak yönünden olağanüstü önem kazanıyor. Birinci görünüm, ideolojik yönelim olup Parti bunu, tüm çalışma biçimleriyle, «bilimsellikle», örgütlenme anlayışıyla, Parti içi demokrasisinin gelişmesi ve mükemmelleşmesiyle gösteriyor. İkinci görünüm ise, halk ortamıyla biçimsel olmayan yaşayan zengin bağlar kurma mekanizmasının sürekli olarak derinleştirilmesi ve mükemmelleştirilmesinden ibaret. Kitlelerin duygularını ve dileklerini iyi tanıyıp bilebilmek, bugün halkın istediği şeyi açıklıkla ortaya getirmek; Partinin Leninist yönetim üslubunun zorunlu kuralı işte budur.

Büyük kararların hazırlığı sırasında Partimiz, basında görüş alışverişini sağlamayı, karar taslaklarını tüm halkın tartışmasına götür-

(8) Lenin, *Bütün eserleri*, cilt: 33 sf: 311

meyi mutlak esas görev olarak değerlendirir. Kongreden önce, Parti örgütlerinde, emekçi meclislerinde, gazete sütunlarında, ulusal ekonominin gelişmesinin 1976-1980 dönemine ait önemli seçimlerini içeren tartışmalar kesin olarak böyle olmuştur.

Ayrıca, halkın insiyatifini gerçekten hesaba katmayı sağlayan; aygıtta, siyasal yönetime, emekçilerin istek ve önerilerine dolaysız cevap verme olanağını veren diğer Parti çalışma yöntemlerinin önemini de altını çizmek gerekir.

Lenin, Parti örgütleriyle halkın bu canlı bağlantı biçimlerinden biri üzerinde ısrarla dururdu: Mektuplar. Onun kişisel olarak, işçilerin, köylülerin ve askerlerin mektuplarına, «köy delegeleri»nin haberleşmelerine karşı kullandığı tavır bugüne dek, tüm komünist yöneticiler için, Parti aygıtının bütün militanları için bir model olmuştur. Lenin için emekçi mektupları, güncellik üzerine, halkın ruh hali ve ihtiyaçları üzerine son derece değerli bir haberalma kaynağı idi; bu kaynağı Lenin, birleştirilmesi ve siyasal kararlara geçirilmesi kaçınılmaz diye değerlendiriyordu. X. Kongreye sunduğu, zahire şeklindeki ihtiyat payı yerine aynı vergiyi geçirme hakkındaki tarihsel rapor, köylüler tarafından 1920-21 kışı boyunca gönderilmiş olan mektupların özetlenmiş içeriğini ifade ediyordu.

Bugün için, SBKP Merkez Komitesine, Partinin yöresel örgütlerine ulaşan mektuplar ve telgraflarda yankılarını bulmayan ne bir sorun, ne Parti ve halk yaşamıyla ilgili bir olay, ne de bir dünya olayı vardır. Sovyet halkının yüksek siyasal bilinci, sosyalist demokrazizmin canlandırıcı gücü, XXV. Kongrenin yapılışı ve hazırlığı sırasında yeniden bir kez daha ortaya çıktı. Bu dönemde Kongreye ve Merkez Komitesine 600 000 den fazla mektup ve telgraf geldi. Bazı günler bunlardan 25 000 tane geliyordu. Bugün bu halk yazışmaları özel bir kitapta yakında çıkmak üzere toplanmış bulunuyor.

Mektuplar çoğunlukla, yalnızca Partinin yöresel örgütleri için değil, Merkez Komitesi için de uyarıcı oluyor, ve kararların temel malzemesini veriyorlar. Emekçi mektuplarının içerdiği önerilere dayanarak Merkez Komitesi, 1975 yılında ve bu yıl, örgütlenme çalışması, ideolojik çalışma, siyasal kitle çalışması, ekonomik inşaa ve SBKP'nin dış politikası sorunları ile ilgili çeşitli kararları kabul etti. XXV. Kongreden sonra kabul edilen, ilk belgelerden birinin, emekçi mektuplarıyla ilgili çalışmanın iyileştirilmesini hedef alan bir karar olması rastgele birşey değildir. Son zamanlarda bu sorun, Partinin belli bir sayıda bölge komitesinin genel oturumlarında titiz bir incelemenin konusu yapılmıştır.



Leonid Brejnev bu soruna büyük önem veriyor. Sorunun Merkez Komitesi aygıtında karara bağlanan biçimiyle ilgileniyor, içeriği hakkında düzenli bilgi istiyor, kişisel olarak birçok mektubu okuyor, bu sistemin etkinliğini daha iyi hale getirmek için Parti militanlarına pratik tavsiyelerde bulunuyor.

Demekki Partimiz, kitlelerle bağları sürekli güçlendirme şeklindeki leninist gelenekleri geliştirirken, emekçilerin mektupları kadar dikkate değer bir olay karşısında ciddi davranıyor ve buna büyük dikkat harcıyor. Kesin olarak inanıyoruz ki, emekçilerin Devlet yönetimine kitlesel katılımlarının önemli bir biçimi, sosyalist demokrasinin gerçek gösterisi işte burdadır. Sosyalist demokrasinin, Partinin kitlelerle bağlarını geliştirmenin başka bir çok biçimleri de olduğu açıktır.

Kurucusu ve rehberinin davranış kurallarına sadık olan ve onun; «Yalnız ve yalnız halka inanan, gücünü halkın yaratıcı dehâsından alan galip gelecek ve iktidarı koruyacaktır» (9)

sözlerini hiç unutmayan SBKP, başlıca güç kaynağının, halkla yıkılmaz bağlarında elde ettiği tüm başarılarının garantisinin, kitleleri komünizm için mücadeleye esinlendirmek ve örgütlendirmek sanatında yattığını her zaman gördü ve görüyor.

Bugün için, demokratik, talep, yetenek ve leninist çalışma üslubunun diğer nitelikleri, Parti aygıtımızın tüm kesimlerindeki sorumlu militanların zorunlu nitelikleri olmuştur. XXV. Kongrede açıklıkla belirtildiği gibi, bugünkü koşullarda yalnızca, Parti anlayışıyla yaptıkları çalışmanın derin bilgisini, disiplin anlayışıyla ortaya konan sorunların çözümüne yaratıcı bir yaklaşımı organik olarak bağdaştırmayı bilen yöneticiler leninistce çalışabilirler. Yöneticinin kişi olarak ortaya koyduğu örneğin, özellikle siyasal eğitim fonksiyonunda, etkili oluşunda, Parti çalışmasının temel unsuru olduğuna dair inancımız sağlamlık kazanmıştır.

Toplum yönetiminin bütün alanlarında leninist üslubu yaygınlaştırmanın üstüne titreyen SBKP, kadrolar siyasetini sabırla bu amaca göre uyguluyor.

Örneğin şu sorunu ele alalım: Politik ve ekonomik yönetimde iyi bir bilimsel düzey nasıl sağlanacaktır? Birinci koşulun, Parti kadrolarının bilimsel formasyonunun, niteliğinin, kültürünün yüksek derecede olması olduğu açıktır. Biz bu soruna tüm yönleriyle ve çok sa-

(9) A.g.e. cilt: 26, sf: 304

yıdaki görünüşleriyle yaklaşımda bulunuyoruz. Şöyle ki, bizim görüşümüze göre bir Parti yöneticisinin bilimsel formasyonu, marksist - leninist teorinin bütün alanlarını özümlemiş olmasını; ama aynı zamanda, kendisine verilen işi tamamlaması için kaçınılmaz olan derin bir uzmanlaşmış bilgilenmeye de sahip olmasını var sayar. Siyasi ve felsefi konularda sağlamlık, komünizm amacına sadakat, Partinin her komünistten ve en fazla da yönetim işiyle yükümlenmiş olanlardan ısrarla istediği yetenekler işte bunlardır.

Ama ayrıca, Lenin'in de altını çizdiği gibi, şu da var: Partinin sorumlusu olarak kesinlikle kabul edilmemek için, yönetici siyasi yeteneklerden yoksun olmak da yetmez. Zira eğer yönetici, bilgilerinin yetersizliği nedeniyle, kendi çalışma kesiminde ortaya çıkan sorunları iyice birbirinden ayırdedemediğini gösterirse, hiçbir ideolojik inandırma, hiçbir siyasi otorite başarı getirmez. Bu konuda, Partimizin iyice özümlediği Lenin'in şu kuralı üzerinde ısrar etmek gereklidir:

«İdare etmek için, yetkili olmak, tüm üretim koşullarını, en ileri bir açıklıkla derinlemesine bilmek, modern dönemdeki üretim tekniğini tanımak, belli bir bilimsel eğitime sahip olmak gerekir.» (10)

Lenin'in bu öğretilerini Partimiz her zaman hesaba katmaktadır. Ancak, bizi bugün sevindiren duruma erişmek için zaman gerekmiştir; Merkez Komitesinin sürdürdüğü çabalar gerekmiştir; bugün, Parti aygıtı yöneticilerinin hemen tamamı yüksek öğrenim görmüştür. Bugün, Parti komiteleri 1. Sekreterlerinin — Yönetim çevreleri komitelerinden federe cumhuriyetlerin komünist partileri merkez komitelerine kadar (toplam 4421 kişi) — %99,3'ü diplomalı uzmanlardır.

Bu açık bir başarıdır. Ama Parti asla, kadroların formasyonu, teorik ve bilimsel gelişimleri için artık tasalanmamak gerekir değerlendirmesini yapmıyor. Son yıllarda SBKP, Partinin ve Sovyetlerin sorumlu militanları için okullar, kurslar ve seminerler biçiminde, daha önceden görülmemiş yaygınlıkta bir inceleme sistemi oluşturmak için tedbirler aldı. XXIV ve XXV. Kongreler arasında, 40 000 kişi Parti eğitim kuruluşlarından geçti. Partinin ve Sovyetlerin 230 000 den fazla sorumlu militanı yenilenme kurslarını izlediler. Yüzbinlerce yönetici ve militan Parti okullarına ve kurslarına devam ediyor. Bakanlar dahil endüstrimizin yönetici kadrolarının bilgilerini mükemmelleştirdikleri Ulusal Ekonomi İdaresi Enstitüsü bu verimli toplu

(10) A.g.e., cilt: 30, sf: 440



çalışmaya önemli katkıda bulundu. Bütün bunlar Partinin ve ekonomi aygıtının çalışmasının kalitesini iyileştirmeye ve kısır şekilcilik, olayların analizinde üstünlük ve hafiflik gösterilerini etkili biçimde ortadan kaldırmaya olanak veriyor.

Toplum yönetiminde Parti politikasının pratik gerçekleştirilmesinin zorunlu olarak, kadroların düzenli dağılımından ve düzenli yer ve görev değişiminden geçtiğini Lenin bize öğretiyor. Ancak o aynı zamanda, her türlü aşırı idarî titizliğin, Parti sorumlularının sağduyuya aykırı yerdeğiştirimine neden olan idarî gayretkeşliğin uzlaşmaz bir düşmanı idi.

XXIII. Kongresinde SBKP, bu Leninist taleplerin olağanüstü güncelliğinin, bunlara karşı kesin saygının önemini sağlam bir biçimde altını çizmişti. Nitekim, Parti içinde gereği kanıtlanmamış tüm yer değiştirmeler ve kadroların yapay «oynaklığı» son buldu. Bir Parti sorumlusunun yeri bir çalışma bölümüne geçişi, hatta denilebilir ki partinin örgütsel, siyasal yaşamının diğer sorunları kadar bilimsel bir biçimde, esaslı bir biçimde çözümlenen bir sorundur. Ve bu da kolaylıkla anlaşılacağı gibi sakın ve merkezileşmiş bir çalışmanın koşullarını yaratmakta; aygıt zincirinin her halkasındaki değerli yönetim deneylerinin yitirmeyip tersine çoğaltılmasını sağlamaktadır.

Bugün için, geleceğin genç kadrolarının düzeyinin yükseltilmesi şeklindeki siyasetimizi başarıyla sürdürüyoruz. Ama pek tabii, eskilere karşı dikkatli bir tutum içinde kalarak ve onların tecrübe ve bilgilerini en ileri düzeyde kullanarak... Bu, Partinin siyasal çizgisinin, devrimci geleneklerinin devamı için zorunlu bir koşuldur.

İşte Lenin'in bize öğrettiği gibi, SBKP'ni nitelendiren Parti kadrolarına gösterilen dikkatin görünüşlerinden biri budur. SBKP'nin yaşamının bir yasası durumuna gelmiş olan diğer görünüm, Parti kadrolarını ve projelerini yaşamın içine sokmak için yükledikleri engin sorumluluklu çalışmada büyük bir bağımsızlığa erişmiş kadrolara karşı derin güven duygusudur.

Sınırsız bir hoşgörü olduğu asla düşünülmesin. Lenin'in düşünceleri ve yaşam tecrübesi bize, demokrasinin yaygınlaştırılmasının ve biçimlerinin mükemmelleştirilmesinin, ancak ve ancak sorumluluk duygusunun, bilinçli disiplinin gelişmesiyle birlikte gidebileceğini öğretiyor. Örneğin Parti yönetim sisteminde, ortaklaşa yönetim ilkesinin akla uygun biçimde gerçekleşmesi ancak, görev için kişisel sorumluluk şeklindeki Leninist taleple bu ilke bağdaştırıldığı zaman mümkün olur.

Güven veren Parti kadrolarına, örgütlerine emekçi topluluklarına karşı tavrımız işte böyledir. Gerçekte daima kitlelerin bakışı altında olan bir yöneticinin, her düşüncesizliği, her yanlış notu, sıradan bir militanın yanlışına oranla Parti'nin doğru çizgisine daha fazla zarar vermeye müsaittir. SBKP'nin, Leninist çalışma üslûbu için o denli vazgeçilmez olan zaman titizliği ve yüksek kişisel disiplin gibi nitelikleri kazanmamış, parti anlayışıyla işlerin gidiş yönünü bağdaştırmayan ve kişilere karşı dikkatli olmayan, onların tüm yeteneklerinin ortaya çıkmasına yardım etmeyen yöneticiler karşısında özellikle sert gözükmesi işte bundandır.

Kadrolarla birlikte çalışmada Leninist üslûbu iyice özümleme çabasında olan SBKP, en iyi Sovyet komünistlerinin güçlerinin, bilgi ve yeteneklerinin, coşku içinde gelişen toplumumuzun yönetici gücü olan Parti içinde merkezileşmesine devam etmesinin garantisini bu çabalarda görüyor.

XXV. Kongreyi, sonuçlarını ve değerlendirmelerini Ekim düşüncelerini geliştirme, bilimsel sosyalizm ve konünizm'in tesisini hayata geçirme mücadelesinde, SBKP ve Sovyet halkı için büyük bir başarı olarak mütalâa etmemize olanak veren tüm nedenlere sahibiz. Kongre Leninist kuralların Parti yaşamındaki zaferinin parlak bir ifadesi oldu. Kongrede Leonid Brejnev şunu ilan ediyordu:

«Parti içinde demokrasinin sürekli gelişimi gibi, üyelerinin her birinden istenen şeylerin artması gibi Leninist ilkeler aşılmış ve geride bırakılmış değildir, bugün Parti gelişiminin temelinde kalmaya devam etmektedir.» (11)

Bu emin temel üzerinde inşa edilmiş SBKP'nin her çalışması Leninist üslûpla örgütlenmiş ve olaylar içinde gerçeklik kazanmıştır.

# TÜSTAV

(11) L. Brejnev, XXV. Knogreye Rapör, s. 122



# SINIFSIZ TOPLUM VE SANAT

T. İGNEV

Sosyalist toplum düzeninin ikinci aşamasında, yani sınıfsız toplumda sanatın içeriği ve niteliğine ilişkin sorunlarla sanatın kuruluş yollarına değgin problemler bugün artık birer uzak özlem, «maksimum program» olmaktan çıktılar. Bu sorunlar şimdi güncel bir pratik ödevde dönüştüler. Her geçen gün de sosyalist toplumlar tarafından derece derece çözülmüyorlar. Bunları güncel hâle getiren baş neden, gelişmiş sosyalist toplumun kurulmasıdır.

Bu tarihsel olgu, sosyalist ülkeler halklarını insanlık tarihinde en yüksek yaşam biçimi olan sınıfsız toplum düzeninin eşğine getirmiştir.

Objektif olarak ortaya çıkan bu tarihsel temel, sınıfsız toplumun yalnızca maddî gelişme sorunlarını değil, sanat sorunları da dahil olmak üzere manevî hayatın tüm sorunlarını Marksist-Leninist açıdan teorik olarak açıklama zorunluğunu doğuruyor. Geleceğin sınıfsız toplum sanatının niteliğinin ve özünün doğru anlaşılması, en başta sanat alanındaki gelişmeler ile «geleceğin sanatı» diye sunulan çöküş hâlindeki bir dizi burjuva sanat teorisi ve eğilimleri hakkında gerçeği öğrenme imkânını sağlıyor.

Bulgaristan'da Parti, Sovyetler Birliği deneylerinden öğrenerek ve Marksist-Leninist ilkelere dayanarak, sanatın sorunlarına ve gelişmesine her zaman büyük bir özen göstermektedir. Partinin X. Kongresi, ülkenin yetkin sosyalist evreye geçişi programıyla birlikte kültür ve sanat alanındaki gelişimin yönleri-

ni de belirledi. Geleceğin sınıfsız toplumundaki sanatın niteliği ve kuruluş yollarıyla ilgili sorunların birçoğu, son zamanlarda Sovyetler Birliği'nde Partinin XXV. Kongresinde, Bulgaristan'da da Parti tezlerinde ve XI. Kongrede incelenip işlenmiştir. Bu belgelerde sanat değerlerini yaratanlara, kültür ve sanat işçilerine, halkın ve gençliğin estetik eğitimi ile görevli kuruluşlara önemli ödevler yüklenmektedir.

Böyle olduğu halde, sınıfsız toplumda sanat sorunları ve bunların kuruluşuna ilişkin yaklaşım biçimleri Marksist-Leninist edebiyatımızda henüz yeteri kadar işlenmiş değildir. Sınıfsız toplumun sanatı hâlâ en genel çizgileri ile ele alınmaktadır. Oysa baş üretici güç olan insanın manevî gelişmesi ve estetik eğitimi için duyulan nesnel ihtiyaçlar, bu sorunun geleceğe doğru daha da yakından incelenmesini gerektirmektedir.

1. Geleceğin sınıfsız toplumunun sanatına ilişkin sorunlar, insanlığını yüzyıllar boyunca ilgilendiregelmiştir. Bunların çözümü, sınıflı toplumlarda her zaman belirli sınıfların çıkarlarını yansıtan ve bunlara hizmet eden şu ya da bu felsefi-estetik teorilere bağlanmıştır. Çünkü bunların taraftarları, sınıflı toplum düzeninin savunucuları idiler. Oysa, sanat sorunlarına ilişkin Marksist-Leninist anlayış burjuvazininikine temelden karşıttır.

Zamanımızda yalnızca kapitalist toplum sistemi değil, burjuva düşünce ve sanat âlemi de derin bir bunalım

İle yüz yüzedir. Burjuva estetikçileri ve fütüristleri, sanatta yaratıcılığın geleceği üstüne acaip tablolar çizmeye, ya da sanatın tümünden yıkımını haber vermeye başlamışlardır.

Burjuva teorisyenlerinin büyük bir kesimi, kapitalizmden sonra insanlığın tüm maddî, ahlâki ve estetik değerleri için tam bir yıkım ve çökümü öngörüyorlar. Onlara göre, «sanat batışın eşiğinde»dir!. Kaçınılmaz bir şekilde «ölümüne» yaklaşıyor. Oswald Şpengler'e göre, bu «kader» âni iki bininci yılda gelip çatacaktır. Ona göre, sanatın ileriyeye doğru gelişmesi imkânsızdır. Sanatta gelişimin yerini, barbarlık sanatına dönüş alacaktır.

Sanatta tekniğin rolünü abartan günümüzün burjuva nazariyecileri, «sanatın doğal ölümü»ne değgin teoriler oluşturuyorlar. Bu teorilere göre, «makinelere sanatı yutacaklar.» Teknik, «insanın fiziksel ve manevî güzelliğini ortadan kaldıracak». Üretici güçlerin gelişimi, «ruhu sanayileştirdiği» için, Moren'e göre, sanatın kendisi de «endüstrileşecek». L. Marford, «Sanat ve Teknik» adlı kitabında, «teknikte Allah» olan insanlar, «estetik açıdan dejener» varlıklara dönüşüyor, kanısına varıyor. Başka bir kesim burjuva teknizminin temsilcileri de, sanatın geterinde» görüyorlar. Bunlara göre sanat, yeryüzündeki insanların günlük çalışmaları ve politik mücadeleleri ile uğraşmıyacak, roketlerin, kozmik maddelerin, kozmik hatların ve optik biçimlerin hareketlerini yansıtacak, evrendeki ve gezegenler arasındaki hareketlerden çıkan sesleri alacak, yansıtacak.

Kimi İtalyan ve Batı Alman filozofları ve sosyologlarına göre de, insanoğulları pek çok sanat değeri yaratmıştır. Bu nedenle günümüzdeki zenginlik, çok fazla demirle yüklü ve magnetik alanın etkisi altında çaresizlik içinde yerinde dö-

nüp duran gemiye benzetiliyor (Verner Hayzenberg). Bu durumda, söz konusu ideoglara göre, insanoğlu için şimdikiye kadar yaratılmış sanat ürünlerinden yararlanıp bol bol zevklenmekten başka yapacak akıllıca bir şey yokmuş (Gvido Kalodjero).

Sanatın geleceğini açıklama amacı taşıyan daha başka bir diziburjuva teorisi vardır. Bunların belli başlı yanları, Marksist-Leninist klâsiklerce ve onları izleyenlerce eleştirilmiştir. Ayrıca sanatta gelişmenin nesnel gidişi tarafından da yalanlanmışlardır. Bu teoriler her ne kadar değişik isimler taşıyor ve birbirlerine karşıt özlere gizliyorlarsa da, amaçları tektir. Hepsi, ilke olarak, burjuva sanatından daha üstün düzeyde sanatın olamayacağını ispat etme çabasındalar. Onlar sanatta gelişmeye inancsızlığı yoğun bir biçimde yaygınlaştırıyor, kötümserliği pekiştiriyorlar.

2. Marksizm-Leninizm, insanlığın artistik pratiğinin bilimsel çözümlemesini yaparak, sanatın sınıfsız toplum düzeninde yok olmayacağını göstermekle kalmadı, üstelik ancak o zaman gerçek gelişmesine kavuşacağını açıklayıp temellendirdi. Artistik gelişimin aman bilmez nesnel kanunları, sadece çöküş hâlindeki çağdaş burjuva sanatını ölüme götürecektir. Sınıfsız toplum düzeni, insanoğullarının binlerce yıllık artistik yaratıcılığının açtığı ilerici yolda, hayatta gerçekten güzel olanın yolunda ortaya çıkıp kurulacaktır.

Karl Marks ve Friedrich Engels, kapitalizmin doğası gereği sanata düşman olduğunu ispat etmişlerdir. Burjuva yaratıcı artistik emek ürünleri ile ancak artı-değer açısından ilgilenir. Başka bir deyişle, bunların kendisine getirecekleri kâr ölçüsüne göre ilgilidir. Ressamın değeri, K. Marks'ın sözleriyle, «kapitalizmin yanında ücretli işçi olarak yaptığı hizmet ölçüsündedir». Marksist-Leninist



klâsikler, sanat ile kapitalist toplum arasındaki belli başlı çelişkileri açıkladılar ve sınıfsız toplum sanatının esas çerçevesini çizdiler. Sanatın sosyalizmdeki gelişmesi onların yaptığı tahminlerin bilimselliğini kanıtladı.

Gelecekte sanatın çehresini ve toplum hayatının genel manevî biçimini belirleyecek olan temel ön koşul, K. Marks ve Fr. Engels'e göre, insanlık tarihinde gerçekleşecek büyük devrimci dönüşümdür. Bu dönüşümle sömürü ve tutsaklık yok edilecek, insanoğlunun en önemli gücü özgürlüğe kavuşturulacak, sınıf egemenliği yok edilecek, insanın ve insan aklının yaratıcı yeteneklerinin gelişmesi için uçsuz bucaksız bir alan açılacaktır. Onlar gösterdiler ki, sömürüyü yoketmekle «insanoğlunun bütün duyguları tam özgürlüğe kavuşturulacaktır». Bunlar gerçekten «hem öznel, hem de nesnel anlamda insanca» olacaktır.

K. Marks ve Fr. Engels özenle belirttiler ki, kişi, «yeteneklerini her yanı ile» ancak sınıfsız toplumdaki emeğin örgütlenişi koşullarında geliştirebilir. Üretimdeki sömürü ilişkilerinin yok edilmesi, hem emekle hem de emek ürünleri ile ilgili yepyeni ilişkiler oluşturmaktadır. Dahası var. Üreticinin kendi ürününe yabancılaşması sona erecektir. Başka bir deyişle, emek ürünü malların, onları üretenlere hükmetmeleri olgusu ortadan kalkacaktır. Buradan da, kapitalizme özgü bu yabancılaşmanın beşeri bilinç ve kişinin iç âlemine yansımaları yok olacaktır. Yaratıcı emek için hayati bir ön koşul olan yetenek, egemen sömürücü sınıflardan belirli bir grubun tekelinden çıkacak, ve yeniden, onun gerçek sahiplerinin, yani emekçilerin malı olacaktır. Bu olgu, en geniş halk kitlelerine, yaygın bir şekilde yaratıcılık imkânı verecektir.

Artistik yaatıcılıkta bu büyük dönü-

şümün yapılması için önemli koşul, kişinin serbest zamanının artmasıdır. Bu konuda Karl Marks şöyle yazdı: «Toplumsal gerekli emeği en az düzeye (minimum) indirmekle, buna karşılık herkes için erişilebilir araçlarla ve herkes için serbest zamanda, kişilerin artistik, bilimsel vb. eğitimi» (1) sağlanacaktır.

Geleceğin sanatının ayırddedici niteliği, fikir emeği ile kol emeği arasındaki, tarım işi ile sanayi işi arasındaki esaslı farklılıkların ortadan kaldırılması, genellikle toplumdaki sınıfsal ayrılığın dayattığı, emekçileri sakatlaştıran ve köleleştiren eski «işbölümünün» kaldırılması ile belirlenir. Bütün bunlar, sınıfsız toplumun emekçilerine hem artistik değer üretme, hem de bunlardan gerçekten hoşlanma ve haz duyma imkânı verecektir. K. Marks ve Fr. Engels'e göre, sınıfsal işbölümünde «değişik bireylerle düşen» haz duyma ile emek arasındaki bağdaştırılmaz çelişki ortadan kaldırılacaktır. Bu çelişkinin yok edilmesi, herkeşe sanattan yeteri derecede hoşlanma imkânı sağlayacaktır. Dahası var, bu haz duyma hem de çalışma süreci içinde olacaktır. Sınıfsız toplumda çalışma estetik zevke kaynaklık edecektir. (2)

V.İ. Lenin, sınıfsız toplum düzeninde sanatın özü ve niteliği ile ilgili ve bu sanatın oluşmasına dair sorunları daha somut olarak inceledi. Bize büyük ve zengin bir metodolojik miras bıraktı. Bu miras, insanlığın artistik gelişme yolunda en üst aşamaya ulaşma gayretinde güçlü bir programdır. Bu programın en önemli noktaları şunlardır: Edebiyat ve sanatın emekçi halkın yaşamı ve devrimci mücadeleleri ile çok yakından bağlı olması; sınıflı toplumdan sınıfsız topluma geçiş döneminde sınıf-parti yaklaşım ilkesine titizlikle uyulması; doğru parti ve devlet yönetimi sağlanması; artistik araştırmalarda gelenekler ile birlikçilik arasında tam ölçünün bulunma-



sı; artistik değerlerin yaratılmasında ve kullanılmasında halk yığınlarının oynadığı rolün yüksetilmesi. Lenin, kendinden önceki Marksist düşünüşlerin dâvasını sürdürerek sınıfsız toplum sanatına geçiş için yönlendirici temel kuralları belirledi. Buna göre; insanoğlunun sınıfsız toplum sanatına kavuşma ülküsü, insanlığın büyük özlemi olan özgürlük ile sıkı bağlar içinde ve kişinin salt gücü ve aklı ile, sınır tanımaz bilgisi ve tüketmez gücü ile gerçekleştirilecektir. Bu sanat, hem hayatın yüceliğini yansıtacak, hem de onu cesaretle ve K. Marks'ın dediği gibi «güzellik kanunlarına» uygun olarak yaratacak ve tasvir edecektir.

3. Marksist-Leninist bilim öğretiyor ki geleceğin hayat gerçeklerinden, sanat dahil, hiç bir olayın karakteristik çizgileri «insan aklı ile yaratılmaz, ancak onun yardımı ile, varolan maddî olgulardan çıkarılmalıdır». (3) Bu nedenle, sınıfsız toplum sanatının karakteristik çizgileri, en doğru şekilde ancak çağdaş sosyalist-artistik pratiğin teorice genelleştirilmiş temeli üzerinde açıklanabilir. Başka bir deyişle, bunlar ancak, yetkin sosyalizme geçiş evresinde sosyalist sanatta kendilerini açığa vuran nesnel eğilimler meydana çıkarılarak aydınlatılabilirler. İşte bundan ötürü, sınıfsız toplum sanatının, beşerî artistik kültür hazinesinden miras alacağı değerler açıklanmalı, artistik ilerleyişin eğilimlerini belirleyen yeninin tomurcuk hâlindeki olumlu gelişimleri ortaya serilmelidir.

Bu eğilimler ve gelişimler en genel çizgileriyle nelerdir?

Sanat gelişmesinin sosyalist aşamasında yaygın bir şekilde hayata giriyor ve geniş ölçüde halk kitlelerinin malı oluyor. Genel parti dâvasının gittikçe daha da ayrılmaz bir parçasına dönüşüyor. Böylece de hem sosyalist toplumun gelişmesine, hem de dünyadaki sınıfsız

toplum ülküsünün zaferine büyük ölçüde yardımcı oluyor. Sanat, insanlara günlük yaşamlarında eşlik eden bir araç oluyor ve giderek artan serbest zamanlarını dolduruyor. İnsan gücünün yeniden üretilmesine, insanın iç dünyasının şekillenip oluşmasına etkin bir şekilde yardım ediyor.

Gerçek demokratik ortamda, sosyalist yaşam düzeninde halkın yaratıcı yetenekleri gelişip meyvalarını veriyor. Kendiliğinden gelme bir girişimle oluşan artistik eylemler geniş ölçüler alıyor, halkın bütün katlarını ve artistik yaratıcılığın tüm kollarını kapsıyor. Halkın ve gençliğin geniş ölçüdeki estetik eğitimi sonucu, insanlar sanatın ana konusunu, git-gide daha doğru anlamaya, değerlendirmeye ve sosyalist yaşamlarının bütün katlarında güzelliğe hayat vermeye başlıyorlar. Sosyalist toplum emekçilerinde gerçek estetik duygu, estetik zevk, ülkü ve estetik ihtiyaçlar oluşuyor.

Sosyalist toplumda yeni kültür ve bu kültür için maddi temel kuruluyor. Kültürel enstitülerden, kurumlardan ve radyo yayım araçlarından oluşan geniş bir ağ, halkın sanat ürünleriyle yakın bağlar kurmasını sağlıyor. Meselâ Bulgaristan'da çok sayıda kültür ve sanat enstitüleri kurulmuştur. Bunlar halkın yetenekli evlâtlarını, yöntembilim açısından ve yaratıcı çalışma yönünde uzmanlaştırmak düşüncesiyle geliştirilmek amacıyla çalışıyorlar. Todor Jivkov Partinin Onuncu Kongresinde bu konuda şöyle diyordu: «Hakkı bir gurur duyarak diyebiliriz ki, ülkemiz bu gün çok sayıda uzman ve yetenekli bilim işçisine, sanatçı aydına sahiptir.»

Sosyalist düzende tam bir gelişme olanağı bulan sanatın bütün tür ve kolları plânlı olarak gelişip güçleniyorlar.

Bulgaristan'ın şimdiki evresinde artistik alandaki gelişimde toplumsal - devlet yönetimi yerleşti. İnsanoğlunun



iç dünyasının bu karmaşık alanında, toplumsal yönetim biçimi giderek daha etkin rol oynamaya başladı.

Çağdaş sosyalist sanat yaratıcılığın-  
daki pratikler ve süreçler, sanatın geliş-  
mesinde sınıfsız topluma doğru olumlu  
eğilimlerin açıkça belirdiğini ortaya koy-  
maktadır. Parti programında bilimsel  
bir şekilde genelleştirilmiş olan bu olgu-  
ların diyalektik ve materyalist bir çözüm-  
lemesini yapmanın, şimdiki aşamanın  
artistik gelişme düzeyi hakkında nispeten  
doğru ve gerçeği yansıtan bir tablo  
çizmemize imkân vereceği kanısındayız.

4. Sınıfsız toplumda gelişmesinin en  
yüksek düzeyine ulaşacak olan sanatın  
niteliği ve özü şu birkaç yönden incele-  
nebilir.

*Birincisi.* Sanatın sınıfsız topluma  
doğru giden gelişmesinde ana eğilim, o-  
nun toplumsal rolünün belirli bir şekil-  
de güçlenmesidir. Sanat öyle büyük bir  
sosyal güce dönüşecek ki, o zaman dün-  
yayı sadece tasvir etmek ve açıklamakla  
kalmıyacak, aynı zamanda onun değiş-  
mesine ve yetkinleşmesine de bilimle  
yan yana ve doğrudan doğruya yardım  
edecektir. Onun bu görevi, baş üretici  
güç olan insanı en yüksek düzeyde geliştirmek  
ve seferber etmede, iç dünyasının  
yeteneklerini ve yaratıcılık biçimle-  
rini mükemmelleştirmede, ve nihayet,  
artan serbest zamanını doldurmada ken-  
dini gösterecektir.

Artistik gerçeğin yaşam gerçeği ile  
giderek birbirlerine daha çok yaklaşıma-  
ları eğilimi, artistik durumların ve tip-  
lerin gerçekliklerini kuvvetlendirecek,  
ve sanat hayat hakkında gerçek ve tü-  
kenmez bir bilgi kaynağına dönüşecek-  
tir. Yeni ortaya çıkan belgesel sanat dal-  
larının rollerindeki artış eğilimi güçlene-  
cektir. Ve umulur ki bunlar, artistik şe-  
killer içinde tabiat, tarih ve toplum üs-  
tüne geniş bilgiler vereceklerdir.

Sanatın eğitici görevi, yani sınıfsız

toplumu kendisine ülkü yapmış kişiliğin  
oluşmasına, her yanlı yetkinleşmesine,  
ahlâki ve estetik yapısının ve çehresinin  
mükemmelleşmesine katkısı çok artacak-  
tır. Sanatın eğlendirici, estetik ihtiyaç-  
ları karşılayıcı ödevlerinin yanısıra,  
başka işlevlerinin de rolü artacaktır.

*İkincisi.* Kafa emeği ile kol emeği a-  
rasında sınıfsal toplumlara özgü antago-  
nistik işbölümünün ortadan kaldırılma-  
sının doğal sonucu olarak, sanatçıların  
artistik yaratıcılık için belirli meslek  
dallarında tutsaklıklarına artık gerek  
kalmıyacaktır. Azalan çalışma zamanı-  
sınıfsız toplumdaki bireylere, artan bir  
hareket ve eylem imkânı bahşedecek,  
bu yüzden mad zenginliklerle birlikte,  
artistik değerlerin gerçek yaratıcısı da  
halkın kendisi olacaktır. Bu, halk kit-  
lelerinin, sınıfsız toplum üyelerinin ya-  
ratıcı güç ve yeteneklerinin çok yönlü  
gelişip açılması demektir. Her birey, ken-  
di yaratıcılığının ilgi gördüğü ve saygı  
kazandığı yönde sanat çalışmalarını ge-  
liştirecektir. Bu da yüksek estetik de-  
ğerde sanat yapıtlarının meydana geti-  
rilmesini, Rafael'ler, Bethoven'ler Şeks-  
pir'ler, Puşkin'ler ayarında yeni ve daha  
eşine rastlanmamış artistik değerlerin  
gerçek yaratıcılarının yetişip gelişmesini  
sağlayacaktır.

*Üçüncüsü.* Sınıfsız toplum düzeninde  
sanatın özü, toplumsal ilişkilerin büyük  
boyutlardaki zenginliği ile toplumun ye-  
ni doğmuş manevî istemleri ve yararları  
tarafından belirlenir. Sınıfsız toplumda-  
ki ilişkilerin zenginliği, sorunları ve dü-  
şüncelerin, konuların ve çatışmaların,  
genelleştirmelerin ve tiplerin de zengin-  
leşmesine yol açacaktır.

Sınıfsız toplumda insanın çok yön-  
lü pratiği, doğanın ve toplumun en giz-  
li sırlarını bilen bireyin yaratıcı yığıtli-  
ğine ilişkin beşeri heyecan ve duygularını,  
çoskunluk ve isteklerini zenginleştire-  
cektir. Bu zenginlik, sanat çalışmaları



rında artistik özün çeşitliliğine ve zenginliğine de temel olacaktır. Sınıfsal antagonistik çelişkilerin üstesinden gelmiş ve ulusal-bölgesel sınırlanmaları aşmış olan değerlerinin yaratıcıları, insan bilincindeki sınıfsal gerici öznelciliğin tüm kalıntılarını aşarak genel insancıl ükü ve istemlerin düzeyine yükselecektir.

Sosyalizmde artistik gelişmelerin gösterdiği nesnel eğilimlere bakarak, geleceğin sınıfsız toplumunda sanatın asıl özünün emek olacağı ileri sürülebilir. Daha somut olarak, bu özün, sınıfsız toplumu kurma uğraşısı ve insanın doğayı tam denetimine alma uğruna çok yönlü savaşı olacağı rahatlıkla söylenebilir. Bu Faustvari bir tatminsizlik ve doğanın yeni sırlarına yönelik önüne geçilmez bir ileri atılım olacaktır.

Öte yandan sanatın sınıfsallık, partililik, ulusallık ve bölgesellik ile ilgili özellikleri geçerliliklerini yitireceklerdir. Bu durum da onu hem özü ve sorunları, hem de artistik yaratıcılığının görevi ve konusu bakımından gerçek halk sanatına dönüştürecektir. Demek ki, sınıfsız toplumda sanatın en önemli kazanımı halkçılık ve insancılık olacaktır.

*Dördüncüsü.* Zengin ve çok yönlü yeni içeriğe sahip sınıfsız toplum sanatı, maddî varlık olarak belirlediği artistik şekillerde de büyük bir çeşitlilik gösterecektir. Bu sanatın, çok zengin ve çok çeşitli biçim ve üslupları, çok türlü ve çok daha yetkin anlatım araçları olacaktır. Sanat gerçek bir yenilikçilik ve gözüpük artistik bir araştırmacılık olacaktır. Sınıfsız topluma özgü ve çalışma organizasyonu, somut artistik ihtiyaçlara, göre, çeşitli sanat tip ve dallarının plânlı şekilde gelişmelerini sağlayacaktır. Toplumun maddî zenginliği, artistik yaratıcılıkta kullanılan ifade araçlarına da büyük zenginlik getirecektir. Yeni maddeler, cesurca düşünülmüş artistik tasarımları, tipleri ve durumları somut-

duygusal biçimler ile daha tam ve güzel olarak cisimleştirme olanağı verecektir. Yaratıcı faaliyete tamamen girecek olan teknik, git-gide gelişerek ve yetkinleşerek, sınıfsız toplumda sanata çok büyük imkânlar bahşedecekler.

Sosyalist sanatın gelişmesindeki nesnel eğilimler gösteriyor ki, sınıfsız toplumda onun ana özelliği sentezcilik olacaktır. Bu sanat, ayrı ayrı tip ve dalları mümkün olduğu kadar birleştirecektir. Bu da onun etki gücünü arttıracaktır.

*Beşincisi.* *Halk, sınıfsız toplumda, sanat değerlerinin gerçek yaratıcısı, yeneden yaratıcılığın gerçek konusu olmakla kalmayacak, aynı zamanda bu değerlerin tüketicisi de olacaktır.* Dünya sanat kültürünün elde ettiği kazanımların tek sahibi halk olacaktır. Her bakımdan gelişip açılmış ve dünyamızın her bölgesine eşit ve düzenlice dağılmış iletişim sistemi, tüm dünya kültürü ve sanat değerlerinin yeryüzünün bütün insanları için estetik zevk kaynağı hâline gelmesini mümkün kılacaktır.

Sınıfsız toplumda sanat değerlerini tüketeceklerin yalnızca yığınsallığı, yani nicelikleri en önemli yanları değildir. Burada sanat açısından daha önemli olan, tüketicilerin nitelikleridir, yani onların kültürel, teorik, manevî ve pratik bakımdan yetişkinlik düzeyleridir. Halk, sanat ürünlerinin alelade bir tüketicisi olmayacaktır. Manevî ve kültürel zenginliğe sahip olacak, yani kendisini çevreliyen gerçeklik karşısında, yeni ilişkiler temeline dayalı, doğru estetik zevk, estetik anlayış ve dünya görüşü ile estetik eğitim elde etmiş olacaktır. K. Marks'ın sözleriyle bunlar «gerçek insanî duygular» olacak ve halkın güzellikten yeni biçimde haz duymasına imkân sağlayacaklardır.

Sanat tüketicisinin yüksek ölçüdeki yetişkinliği, yaratan ile tüketen arasın-



daki ilişkileri de nitel olarak değiştirecektir. Böylece yaratıcı sürecin bu iki tarafı arasında sınıflı toplumlarda varolan bağdaşmaz çelişkiler kaybolacaktır. Sınıfsız toplum bireyinin teorik yetkinliği, yaratıcı ustalığı ve daha gelişmiş bir iç dünyaya sahip olması, ona sanat değerlerinin gerçek yaratıcısı, hâkimi ve tüketicisi olmaktan başka, bir de, onların fiili eleştiricisi olma imkânını verecektir. Kişinin bu meşrû hakkı onun doğal durumunun bir gereğidir. Kişi her çeşit beşeri uygulamada yaratıcı olarak, bu uygulamanın insan bilincine öznel yansıtılışının iğrillği ya da doğruluğu hakkında da tek ölçüdür. Ama bu demek değildir ki, insanlığın özlemi olan sınıfsız toplumda artistik yaratıcılığın yeni ve büyük teorisyenleri ve eleştirmenleri doğmayacak.

*Altıncısı.* Yaratıcı sürecin örgütlenmesi ve yönetilmesi değişecek. Devletin örgütlenme görevi topluma geçecek ve bu görev toplumun esas işi olacak. Artistik süreçteki parti ve meslek örgütlerinin yöneticilik işlevleri, yüksek düzeyde uzmanlaşmış sınıfsız toplum birliğinin yetkili, bilgili öz yönetiminde birleşip kaynaşacak.

*Yedincisi.* Gerçek sosyalizmde sanat alanında izlenen nesnel gelişme, bizlere, daha başka bir etkenin, yani sınıfsız toplum kültürünün maddi alt yapısının da varolacağını sezdiriyor. Bu etken, sınıfsız toplumda yaratıcı sürecin katalizörü ödevini görecek, bu toplumun kültürüne maddi temel olacaktır. Bu temel, dünyanın her bölgesinde düzenli, akla ve amaca uygun bir biçimde kurulacak her yerde gelişmiş olacak, estetik açıdan tutarlı ve artistik yaratıcılık için gerekli tüm imkânlarla sahip olacaktır.

Geleceğin insanı sanatını nitelleyen bütün özellikleri her yönüyle ve tam olarak kavramak güçtür. Bunlar, insanlığın bu yüksek sınıfsız düzene doğ-

ru gelişmesi ile daha çok belirginleşecekler ve bunların ayrıntıları ile özgül çizgileri daha iyi aydınlanacaktır.

5. Sanatın tarihi, realitenin artistik yansıtılışının gittikçe derinleşmesinin, estetik kavrayışın ve dünyanın insan tarafından dönüşüme uğratılmasının daha geniş boyutlara erişip gelişmesinin tarihidir. Sanatın bu genel gelişmesi, birçok engelleri bertaraf ederek gerçekleşir. Sanatın, en yüksek gelişme düzeyi olan sınıfsız toplum evresine ulaşması güç ve devamlı bir süreçtir. Bu düzeye tırmanabilmek için nesnel ve öznel nitelikte bir sıra engeli aşmak gerekiyor. Özellikle insan bilincinde binlerce yıldır birikmiş kalınlardan kurtulmak gerekiyor. Bu süreç, sanatın sınıfsız toplum evresine geçmesi için biriken maddi ve düşünsel tüm ön koşulların gelişme sürecinden ayrı değildir.

Kimi teorisyenler ve sanatçılar, artistik yaratıcılık sürecinde sınıfsız toplum evresinin başladığını, biçim ve öz bakımından sanatta enternasyonalist devrin geldiğini ilân etmekte, «sınıflar üstü», «parti üstü» ve «genel insani» sanatın oluştuğundan söz etmekte acele ediyorlar. Onlar artistik ürünlerin sınıfsallıklarına ve partililiklerine karşı savaş ilân ediyor, sanatta ulusal renklere, özgül çizgilere karşı çıkıyorlar. Sınıfsız toplum sanatının bu tür «savunucuları» böylece burjuvazinin kozmopolitik sanatçılarıyla birleşiyorlar; çünkü bu güçler de, sınıf savaşının keskinleştiği şimdiki aşamada, sanatı Marksçı Leninci partililikten «kurtarma» mücadelesi veriyorlar.

Sosyalist gerçeği sanatın çağdaş gelişmesi gösteriyor ki, artistik yaratıcılıkta en yüksek düzeye, sınıfsız toplum evresine doğru giden gerçek yol, sanatta sınıfsallık ve partililik ilkesiyle ulusal özgüllüğün ileri doğru kesinlikle güçlendirilmesinden ve yaygınlaştırılmasından

geçiyor, sosyalist gerçekçi sanat yönteminin yerini her bakımdan sağlamlaştır-maktan ve genişletmekten geçiyor. Artistik gelişimde sınıfsız toplum evresinin ön temelleri, ancak sosyalist gerçekçi sanatın tamamen açıklanması temeli üzerinde kurulabilir. Artistik gelişmenin bu evresinde, sanatın sınıfsal niteliğinden ileri gelen tüm kalıntılar varlıklarını yitiriyorlar, gelecek sanatın tohumları olgunlaşıyor, insanlığın manevî gelişmesinde kesin ilerletici rol oynayacak olan manevî ön koşulların gelişmesine olanak sağlıyor. Sosyalist gerçekçi artistik yöntemden başka hiç bir yöntem, sanatın sınıfsız topluma doğru ilerliyen yolunda ona başarı sağlayacak durumda değildir.

Sınıfsız toplum sanatına giden yol, batış hâlindeki burjuva sanatına ve onun kuramsal temellerine karşı uzlaşmaz mücadeleden geçiyor, artistik ilerleşme değgin sağ ve «sol» revizyonist teorilere ve Maocu kültür devrimi uydurmacılığına karşı ödünsüz savaştan geçiyor.

Bu yolun genel çizgisi şöyle noktalanabilir:

— Sanatın gelişip açılması için gitgide daha iyi koşullar yaratmak, onun toplumdaki rolünü durmadan arttırmak;

— Toplumsal hayatın sanat alanındaki yöneticiliğini yetkinleştirmek;

— Sanat birliklerinin rollerini ve onların kendiliğinden gelen girişimci karakterini güçlendirmek;

— Sanatçıları hayatla ve partinin pratik eylemleriyle organik olarak bağlamak;

— Kitleleri estetik açıdan çok yönlü eğitmek, halktan yeteneklileri güçlendirmek ve yükseltmek;

— Artistik amatörlüğü ileri doğru daha da yaygınlaştırmak ve halk kitlelerinin kültür düzeyindeki farklılığını yavaş yavaş gidermek;

— Sanat değerlerinin yaratılmasında ve değerlendirilmesinde sınıfsallık ve partililik ilkesine göre yaklaşımı titizlikle uygulamak;

— Toplumun artistik yaratıcılık eylemlerinde maddî ve manevî teşvikleri birleştirmek;

— Geleceğin sanatının sorunlarını ve gerçekleştirme yollarını teorik olarak incelemek;

— Burjuva sanat anlayışına karşı uzlaşmaz savaş yürütmek;

— Tüm ülkeyi kaplıyan çağdaş maddî-teknik temeli kurmak.

Sınıfsız toplumun yaratıcı sanat biçimlerine kavuşmaya doğru ve maddî üretim ile estetik alandaki üretim arasında tarihsel olarak doğmuş ayrılığın ortadan kaldırılmasına doğru giden yolda çözümü gereken en önemli sorun, yetkin sosyalist toplumun sanat kültürünü başarıyla kurmaktır. Bu ödevin yerine getirilmesinde halkın estetik eğitimi için, bilimsel gerekçeye dayalı tek bir ulusal programın hazırlanması çok önemlidir.

V. İ. Lenin, kültür, edebiyat ve sanat alanında gerçekleştirilecek yeniden kuruluşlara ilişkin araç ve yolları inceleyen, bu sürecin karmaşık özelliğine sık sık dikkati çekiyordu. Burada acele etmek, elde edilecek sonuçlar için son derece zararlıdır. Nesnel istemlerden hareket etmek her zaman için bir zorunluktur. V. İ. Lenin'in deyişiyle «gerçekten yeni, sınıfsız toplumun yüce sanatı», yeni sosyalist yaşam temeli üzerinde yükselmelidir.

(1) K. Marks, Fr. Engels, Sanat Üstüne, Cilt I, s. 263.

(2) Bk. Marks, K., F. Engels, Cilt, 3, s. 39.

(3) Marks, K., F. Engels, Cilt 20, s. 275.



**ilke** 10 LİRA

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ



TÜSTAV